

Monumentaal Pannenhuis imponeert reeds 350 jaar lang

door Jan van Helvoirt

Monument met naam

Diessen is niet rijk vertegenwoordigd door eeuwenoude monumenten. Ook panden met treffende namen vind je er niet veel. Op beide punten scoort het aloude *Pannenhuis* gelegen aan het *Groot Laar* echter zéér hoog. Uiteraard kennen we hoeve *den Hulsbos* aan de zuidkant van het Laar (nu woning Jos van de Laar), die eigenaar Jacobus van den Kerckhoven bij de Diessense notaris François van Sibben in 1696 liet beschrijven. Aan de *oostkant* van datzelfde Laar sprak Anna Kouwenbergh in 1845 wel van haar ‘Nieuw Groot Huis’, nu Laarstraat nr. 14. Natuurlijk kennen we op de grens met de Haghorst de fraai gerestaureerde *Meijntjeshoef*. Op de Haghorst stonden in de 17^e en 18^e eeuw trouwens meer grotere boerderijen die een naam droegen: *Goudsmithoeve*, *Vorste Stede*, *Sanders Stede*, *Bussers Stede*, *Molshoeve*, de hoeve *ter Langstraten* en de hoeve van het *Bossche Geefhuis*.

Tussen het *Klein Laar* en het *Lurinx Eynd* stond een historische bouwwerk, dat *Hooghuis* genoemd werd. Terwijl de naam in de overlevering bleef doorleven, werd dit pand uit de Late Middeleeuwen in 1797 gesloopt en de restanten werden verkocht. Aan de andere kant van de stroom bezaten de Norbertijnen van Tongerlo de *Oude Pastorie*.

Ook in Baarschot op het Gijseleind kende men een *Hooghuis*. Het is de boerderij juist over de brug rechts, nu Gijsselstraat 4. Achter de huidige *Oude Brouwerij* stond in de 17^e eeuw een boerderij/herberg/brouwerij die *Teehoven* werd genoemd. Verder kende men in Baarschot: hoeve *de Veltacker*, hoeve *ten Hove* en het goed *Wuostenborch*. Een boerderij die we nog niet goed kunnen thuisbrengen was hoeve *den Optoege*. In elk geval betrof het een ‘hoog gelegen’ hoeve in Baarschot. Tot slot stond in dat gehucht het boterfabriekje met de vredelievende naam *Ons Genoegen*.

Soortgelijk boterfabriekje werd op het oude Diessense Laar gesticht en heette veelbelovend de *Dageraad*. Op den Heuvel in Diessen werd omstreeks 1710 het *Groot Huys* gebouwd, de in 1974 afgebroken boerderij/herberg/brouwerij Klessens-Van Helvoirt. Pal daar tegenover stond de brouwerij van de familie Otten en werd het *Out Huys* genoemd. In die Kerkstraat zullen zeker meerdere woningen met een naam gestaan hebben. De mooiste is uiteraard de veelzeggende *Clinckhamer*. Oudere Diessenaren kennen ongetwijfeld nog boerderij *d'n Olliemeulen* in de Westerwijk. Niet ver daar vandaan richting Hilvarenbeek staat nog steeds een grensgeval: *Huiske ten Halve*. Net als elders hadden de Diessense molens ook een naam: *Onvermoeide*, *Keizer*, *Heimolen*, *Voorste en Achterste Watermolen*.

Natuurlijk bestaan er in Diessen nog huizennamen uit ‘n veel latere periode. We denken daarbij o.a. aan: *Anelfo*, *Theresiahoeve*, *St. Isidorushoeve*, *De Toekomst*, *Hoeve De Goede Verwachting*, *De Vierde Linde*, *De Ouw Knip*, *De Nieuwe Erven*, *De Hoeve*, *Ons Tuus*, *Villa Maria*, *Het Zonnehofke*, *Judith-hoeve*, *De Buskes*, *Vuvako*, *De Veevoort*, *De Eikelaar*, *Lindeboom*, *Kerkzicht*, ‘t *Tunneke*, *Wilhelmina*, *De Zwaan*, *Den Horst*, *Neriandi* en *De Bolster*. Hier prijkt(e) ook meestal de naam op het pand. Doch bij het monumentale gebouw op de hoek van de Julianastraat en het Groot Laar hoefde dat niet. Iedereen wist dat die boerderij sinds mensenheugenis *Pannenhuis* werd genoemd. Tot slot kennen we in de Waterstraat sinds 1591 een ‘hofstad’ met de welluidende naam *Tichelryt*. Werden daar misschien de stenen van ons monument gebakken?

Bierbrouwerij/boerderij Paenhuis vaak aangehaald

In het Diessense fotoboek ‘Wat Dies...meer zij’ schreef men in het onderschrift van het betreffende pand op blz. 32 i.v.m. de naamsverklaring: “De naam Pannenhuis kreeg de boerderij destijds omdat het een der eerste panden met pannendak was, of omdat het pand met

bier te maken had. 'Paan' is namelijk Zuidnederlands voor bier". Helaas is de eerste overweging geheel onjuist: in die periode werden al veel meer gebouwen geheel of gedeeltelijk met pannen bedekt. Bij de tweede interpretatie zat men dichterbij het vuur. Het element 'paan' betekent echter niet 'bier', maar 'brouwketel'.

Dr. Ruhe maakte zich in 1962 in het artikel 'Oude boerderijen in Hilvarenbeek en omgeving' in Brabants Heem nr. 4 meer bezorgd om de handhaving van historische boerderijen: "Aardige restanten van 18^e eeuwse betimmering zijn nog aanwezig in de Pannenhoef te Diessen. (Hierbij gaat men in de fout, want de Pannenhoef staat nog steeds in Poppel!). Deze boerderij past in geen enkel type, maar heeft met verschillende bouwvormen het een en ander gemeen. Het is een zogenaamd woonstalhuis met de stalingang in de zijgevel. Maar na een verbouwing is er ook een stalingang in de voorgevel gekomen, zodat er overeenkomst bestond met het uiterlijk van een langgevelboerderij, waarbij zich alle toegangen in de lange gevels bevinden. De geveltop vertoont vlechtingen en een makelaar in de top. Het moet laat in de 18^e eeuw verbouwd zijn, waarbij de venstervullingen hun tegenwoordige gedaante kregen en de voorgevel geheel vernieuwd werd. Achter de voorgevel bevindt zich links en rechts van de ingang een groot vertrek. Elk met een grote schouw, waarvan de gemeenschappelijke schoorsteen boven het dak uitsteekt. Achter de linkerkamer ligt een kleiner en lager vertrek, dat als keuken dienst doet; achter de rechterkamer is de geut. Tegen het stalgedeelte aan is de kelder bij de verbouwing omhooggebracht, waardoor daarboven toch een soort opkamer ontstond. De rest van de kelder is toen dichtgemaakt. Het gebint van het woongedeelte is een zogenaamd half gebint, dat aan de voorkant dus in de gevel is verankerd. Het schijnt, dat dit ook het gevolg is van de verbouwing en dat er vroeger een compleet gebint was. In het stalgedeelte is wel een dubbele stijlenrij".

In 'Van Deusone naar Diessen' schreef men in het onderschrift op blz. 41 in 1996: "De muurankers en de windvaan verraden het jaartal 1658. Het was oorspronkelijk een woonstalhuis annex herberg. Op deze afbeelding uit 1964 is de stalingang in de voorgevel rechts verdwenen. Het gebouw was geheel onderkelderd en moet in de tweede helft van de achttiende eeuw verbouwd zijn. In de zijgevel bevonden zich nog twee vensters, waarvan hier nog slechts de ontlastingsbogen zijn te zien. In de zeventiende en achttiende eeuw hielden het dorpsbestuur en het gilde van St. Sebastiaan in deze herberg hun vergaderingen". Over de aanwezigheid van een brouwerij werd hier niet gesproken. Misschien terecht, want de brouwerij was niet inpandig, maar stond op het erf.

In 'Cultuurhistorische Inventarisatie Diessen' deed men in 1994 nog de volgende concrete mededelingen: "Handvorm baksteen met vlechtingen, korfbogen en duivengaten. Rechte steekankers. Schuifvensters met vernieuwde indeling in kleine roeden. Gedrukte boogvormige staldeuren. Klampdeur met vernieuwd snijlicht. Zadeldak met rode oud Hollandse pannen. Bakhuis van handvorm baksteen met rechte steekankers onder zadeldak met oud Hollandse pannen. Beukenhaag, kastanje. Jaartalanker 1658 en windvaan met jaartal. Boerderij met zadeldak tussen zijtopgevels met vlechtingen in rode baksteen en toppilasters. Vanwege ligging, cultuurhistorisch belang. Rijksmonument".

Voormalig Paenhuis op het Groot Laar voorloper?

De benamingen Paenhuis, Pannenhuis en Panhuis hebben een identieke betekenis en komen naast elkaar voor. Bij onze zuiderburen komt de benaming meer voor dan bij ons. In België kent men een Paenhuys in o.a.: Diest, Riemst, Tessenderlo, Dentergem, Hoegaarden, Balen en Hechtel. Het Paenhuys van Diepenbeek heeft men in 1955 geheel opnieuw opgebouwd in Openluchtmuseum Bokrijk.

Op sommige plaatsen heeft het Paenhuis nog een extra betekenis. De gehele bevolking van het dorp was verplicht om in het Paenhuis te komen brouwen. Op die manier dienden zij ook belasting te betalen op hun bier. Het Paenhuis was een 'brouwhuis' zonder erf, huis, tuin of

landerijen. De dorpelingen brachten zelf hun brouwgewassen mee. Materiaal en water werd hen ter beschikking gesteld. De kuil waar men het water haalde voor het brouwproces noemde men meestal een *Swaen*. We zien de naam nog heel vaak boven een herberg, ook vlakbij in Diessen, uiteraard met de ‘verkeerde’ afbeelding van de watervogel die ons op het verkeerde been tracht te zetten! Het mouten deden de boeren vermoedelijk thuis op zolder of misschien gewoon niet. Er werd inderdaad ook gebrouwen met ongemoute tarwe of gerst. In Borgloon noemde men hun Paenhuis ook wel ‘Banbrouwerij’, d.w.z. men was verplicht daar te brouwen.

Misschien dat het ‘bannale Paenhuis’ in Diessen op het Laar stond. De naam ging dan over op de nieuw gebouwde hoeve/brouwerij van Sweens. De Kadastrale Kaart laat nog een interessant stukje grond zien op de ‘voorpoting’ van het gemeenschappelijke Laar vlakbij het Pannenhuis. Het stukje gemeentegrond waarop de beide Diessense gilden hun schutsboom hadden staan lag daar overigens niet ver vandaan: de plaats waar later het pakhuis werd gebouwd. Misschien was het *Gruythuis* in Hilvarenbeek wel een synoniem voor *Paenhuis*. Gruit was een kruidmengsel dat de smaak van het bier diende te verbeteren. De pachter van dat gruit of gagel (of mirt) had aanvankelijk het verkooprecht. De gruit werd op termijn verdrongen door de hop, dat de houdbaarheid van het bier vergrootte. Later werd de betreffende Beekse huizing de *Clossenborch* genoemd.

Bier brouwen en vergaderen

In de meeste ‘Paenhuizen’ werden vroeger ook allerlei dorpsvergaderingen gehouden. Ook dit was zeker het geval in Diessen. Terwijl de schepenbank in Beek zelf gevestigd was en zetelde, had het dorp Diessen dat met twee schepenen vertegenwoordigd was, toch een zekere zelfstandigheid. De stukken die alleen op Diessen betrekking hadden, werden in het dorp zelf bewaard. En waar stond de kist met bescheiden veiliger dan in het degelijke Pannenhuis, waar ook de schepen woonde.

Een voorbeeld van het uitschrijven van een zelfstandige vergadering in Diessen vond reeds plaats in 1591, toen er een geschil met Hilvarenbeek was gerezen. In 1574 had Willem van Oranje tijdens de Tachtigjarige Oorlog een ‘sauvegarde’ verleend aan Beek en Diessen. Dat was een soort beschermbrief, die de twee dorpen zou vrijwaren van militair geweld. Maar omdat men achterstallige betaling had m.b.t. tot die sauvegarde, werden twee Bekenaren gegijzeld en in Geertruidenberg opgesloten. Toen Beek de rekening hiervoor kreeg wilde men Diessen, die een eigen kas beheerde, ook mee laten betalen. Diessen weigerde echter prompt. Toen de regering van Hilvarenbeek maar bleef aandringen, schreven de Diessense schepenen, borgemeesters en bedezetters een vergadering uit om te overleggen *mette gemeynte van Diessen*. De vergadering werd op 23 november gehouden in een herberg en er verschenen *vele meer andere nabueren*. Het verzoek vanuit Beek tot meebetalen werd afgewezen. De vergadering vond uiteraard niet plaats in het Pannenhuis, want dat bestond nog niet. Misschien wel bij de grootvader of overgrootvader van Hendrik Sweens, die beiden schepenen waren en beiden een honderd meter verder aan dezelfde kant van het Groot Laar woonden.

De spoedvergadering van 24 maart 1739 werd wél in het Pannenhuis gehouden. De volgende Diessense bestuurders waren aangeschoven onder voorzitterschap van drossaard Coenraads:

- schepenen (afgevaardigd in de Beekse schepenbank): Joachim Beersmans en Jan Bartels;
- gezworenen (toezien op het gebruik van de gemeynt): Jan van Spreeuwel en Anthonij Smits;
- zetters (belasting vaststellen): Willem Heesters, Lucas Luijckx en Adriaan van Biggelaar;
- kerkmeester (financiën van de kerk beheren): Albert Cauwenberg (bewoner Pannenhuis);
- huisarmeester (financiën armeninstelling beheren): Antonij Johan Moonen;
- heiligegeestmeester (financiën armeninstelling beheren): Nicolas Wilbort Vingerhoets.

Nadat duidelijk werd gemaakt dat Diessen elk jaar f 50,- miste over het verdwenen beneficium van de abt van Echternach, werd besloten op 18 april wederom een vergadering te beleggen

en in het archief in de 'dorpscomme' in het Pannenhuis onderzoek te verrichten. Na vele verhoren moest men concluderen dat men het 'boekje' en de inkomsten voorgoed kwijt was. In 1759 kwamen er wederom problemen met het 'Diessense archief'. Nicolaes van Winteroy was toen de uitbater van het Pannenhuis. De Diessense dorpsbestuurders beschuldigden de secretaris van de heerlijkheid Hilvarenbeek, Van den Burgh genaamd, ervan dat hij weigerde naar Diessen te komen. Hij moest immers schrijfwerk verrichten i.v.m. verkoop van onroerend goed. Bovendien had de secretaris het archief van Diessen overgebracht naar Beek. Diessen diende een klacht in bij de Raad van State en overwoog zelf een secretaris aan te stellen. Diessen kreeg echter geen gelijk. De secretaris die naar Diessen zou 'komen schrijven' (op het Pannenhuis) moest de boeken dan maar vanuit Beek meebrengen!

Hendrik Sweens bouwer Pannenhuis in 1658

Het huidige bakhuis op het erf van het Pannenhuis was vroeger wellicht de brouwerij. Vanwege brandgevaar was dat heel gewoon. Bij de brouwerij op de Heuvel en in Baarschot werd immers ook uitpandig gebrouwen. De zolder aan de Julianastraat was de moutzolder. Schepen Hendrik Sweens gaf op 4 maart 1673 aan Dirk Bartels toestemming *dat hy gerne soude haelen ofte vaeren met syn eygen pert ende kerre tot Breda ofte tot Oisterhout alderleije winckelwaren ende mout ende tot Diesen tsijnen huijse te slijten*. Op 14 augustus 1687 werden in Diessen de volgende brouwerijen opgetekend:

- Niclaes Niclaes Otten op *den Heuvel* twee ketels: 5 ½ ton *goet bier* en 2 ton *cleyn bier*;
- Hendrik Sweens in *sijn brouwerijtien opt Paenhuys* 4 ton voor *sijn eijgen provisie*;
- Jan Adriaen Lemmens in het *Hooghuis* 4 ton bier;
- Jacob Cornelis Beersmans op *Teechoven* 4½ ton bier;
- Jacob Jan Beersmans op het *Uileijnde* 4 ton bier.

Deze twee laatste neven waren in Baarschot gevestigd. Op het gehucht Haghorst waren ook twee brouwerijtjes ingericht. Cornelis Sebrechts brouwde op de Hoge Haghorst en Wouter Cools had zijn brouwerij op de Lage Haghorst aan de *Koppestraat*. In 1702 werd Hendrik Sweens nog voor *13 ½ aem en sal daerop brouwen 5 tonnen bier als coopbrouwer*.

Hendrik Adriaen Sweens was de zoon van Adriaen Jan Peter Goijaerts Sweens. Zijn moeder was Cathalijn vander Lijnden, dochter van de rijke Diessense schepen Willem Adriaens vander Lijnden en Henricxken Cornelis Roosen alias van Gijsel uit Baarschot. Hendrik werd geboren in 1628 in een gezin van vier kinderen. Twee van zijn zussen bleven ongehuwd. Elisabeth Sweens werd begijntje in Turnhout en werd op 1 juni 1674 aldaar op het begijnhof begraven. Zijn andere zuster, Marthijntje genaamd, bleef in Diessen wonen. Zij overleed aan het Laar aldaar op 28 maart 1680. Marthijntje en Hendrik hadden het Pannenhuis ieder voor de helft in bezit sinds de deling van 5 maart 1672. In datzelfde jaar kregen Elisabeth en Maria samen de ouderlijke woning aan het Groot Laar. Deze oudste zuster Maria verliet Diessen tijdelijk om in Hoogeloon te gaan wonen. Zij was gehuwd met François van Sibben, die in Hoogeloon secretaris en notaris was. Later vertrokken ze naar Diessen en gingen in een van de ouderlijke boerderijen aan het Laar wonen, alwaar hij als enige notaris ooit tot 1702 zijn werk zou doen. Al zijn geschriften zijn bewaard en netjes gerestaureerd.

Na de dood van de twee vrijgezellen Elisabeth en Martijntgen kwam er op 6 mei 1681 een nieuwe erfscheiding en deling. Hendrik werd voor de helft eigenaar van het Pannenhuis aan het Groot Laar. In het oosten lag de gemeynt, in het zuiden lag een eigendom van Niclaes Jan van de Eynde, in het westen had Hendrik zelf een stuk grond en in het noorden lag Andries Cornelis Otten. De bijbehorende percelen waren: *Peerman bij 't Hooghuis, Roes Bemdeke in 't Broek, Donkere Wiel, Elsschotten, Groten Acker in de Alsen, Vierkant Stuck*.

Hendrik Sweens mocht wel een nieuwe hoeve bouwen, maar niet pal aan het Laar. Tussen de woningen en het Laar lagen 'voorpotingen'. Dat zijn smalle stroken grond die tot de gemeynt behoorden en dus geen particulier bezit waren. Ze waren ook niet te koop! Op een bepaald

moment mocht de aanpalende boer de voorpoting met bomen beplanten. Een tekort aan hout bracht deze maatregel naar voren. De houtopstand was dan voor de boer, maar de grond bleef tot de gemeeynt behoren. Zo'n strook grond werd ook wel voorhoofd of 'vurrit' genoemd. Op Dun werd de naam zo verbasterd dat men later sprak van de *Vurck*. Nu is de voorpoting aan de noord- en oostkant van het Laar nog heel goed te zien. De gebouwen liggen erg ver van de straat.

De zuidelijke voorpoting is volgebouwd (bakkerij, garage, slagerij, smederij) tot aan de huidige Julianastraat. Vroeger werd dat stukje straat ook wel *Baijensstraet* genoemd. In 1660 bezat Dirck Bartels, hij huurde een hoeve aan de westkant van het Laar van de Beekse notaris meester Jan Rijsbosch, *den acker aen de Baijensstraet*. Kort na 1500 woonde Henrick van den Nieuwenhuysen in Diessen *aenden Bayensheckenpat*. Het is dus best wel mogelijk dat het oude Laar vroeger, net als de Beekse Markt of 'plaatse', met 'hekken' of draaibomen werd afgesloten.

Oude hoeve gesplitst

De hoeve van vader Adriaen Sweens komt via het verpondingsboek van 1681 in beeld met de gronden: *Aenstede, Vorste Alsen, Achterste Alsen, Lange Alsen, Kleijn Ackerken, Nieuwvelt, Hoegh Bocht, Vierkant Stuck, Groese aent Huijs, Spulders Bemt, Willekens Voortie, Driessen achter de Stede, Roes Bemdeke, Smallen Bemt, Halve Rouwen Bemt, Donckeren Wiel, Peerman, Elsschotten*.

Ongeveer de helft van deze boerderij werd afgesplitst, duidelijk te zien aan de toponiemen en de grootte van de percelen, en aan het Laar werd een nieuwe hoeve gebouwd door zoon Hendrik. Hij bouwde dus niet op de plaats van zijn geboortehuis door dat af te breken, want daar bleef vader Adriaen wonen. Hij bouwde er wel vlak bij en in het Verpondingsboek blijken het ook burens te zijn. Bij zijn boerderij die *Pannenhuis* genoemd zal worden, hoorden de volgende gronden:

<i>-huis, schuur en hof</i>	<i>-aenstede</i>	<i>-Hooghen Acker</i>
<i>-halve langen Acker</i>	<i>-Alsen</i>	<i>-Hannekens Acker</i>
<i>-Kleijn Ackerken</i>	<i>-Groese in de Aenstede</i>	<i>-Vetvingers Bemt</i>
<i>-halve Rouwen Bemt</i>	<i>-Weijgheschot</i>	<i>-Robijnsbroeck</i>
<i>-Kruijsbergen</i>	<i>-Ellaer</i>	<i>-quaet Eusel</i>

Het toponiem 'Vetvingers Bemt' is interessant om extra te vermelden. Deze naam slaat op het beroep van huidenvetter. Ook Willem van den Nieuwenhuysen oefende het beroep van huidenvetter uit en kreeg de bijnaam: *die men heet Vetvingere!*

Op 7 augustus 1704 sloeg bij de 76 jarige Hendrik Sweens, die was inmiddels verhuisd naar een ander pand dat hij gekocht had, de schrik in de stramme benen. Ik vermoed dat zijn zoon Niclaes daar boerde en brouwde. Er arriveerde een groep Hollandse militairen. De commandant gelastte de oud-schepen dat de borgemeester (hij was verantwoordelijk voor de dorpsfinanciën) onmiddellijk opgetrommeld moest worden. Van hem eiste hij middels een hevige woordenwisseling allerlei etenswaren. Ze moesten zorgen voor brood, bier, vlees en vooral wijn. Maar de borgemeester durfde alleen geen beslissing te nemen en moest wachten op de schepen. Toen die was gearriveerd, stelde hij voor elke soldaat een kan bier te geven. Hij was op de hoogte van het feit dat ze 's morgens in Beek ook al flink hadden 'geschrans'. De commandant werd witheet en dreigde de Diessense schepen aan te vallen. De schoondochter werd voor 'heks en vuile hoer' uitgemaakt. Hij moest Franse wijn hebben, maar die was in heel Diessen uiteraard niet te krijgen. Plotseling kreeg de vrouw van Sweens *een harde vuystslag en verscheyde voetschuppe*. Hendrik Sweens zelf werd zo hard tegen de grond gesmeten dat hij korte tijd *in swijmelinghe* bleef liggen.

Het pand waarin dit gebeurde was de grote monumentale boerderij van Van Dijck aan de Willibrordusstraat, waar later het eerste Diessense gemeentehuis zou worden ingericht, later

boerderij Van Doormaal. Na Sweens werd het bewoond door Andries Otten. Op 24 juni 1790 overleed dochter Maria Andries Otten en er werd taxatie gedaan van dit *huis, stal, schuur, schop, brouwerij en bakhuis*. Belendingen:

- zuid: de straat
- oost: de vroente
- west: Peter van Loon
- noord: kinderen Cornelis van Gool.

Diessense notaris aan de westkant van het Laar

Zijn zwager François van Sibben verwierf ook een boerderij ten oosten van het Klein Laar. Later woonde wellicht Piet Timmermans op die plaats en Hans Schoenmaker deed in 1980 een kleine opgraving. Gezien de gevonden voorwerpen en de gevonden muurrestanten in spouw uitgevoerd moet er een vermogende familie hebben gewoond. Inderdaad: Nicolaas Otten kocht de hoeve exact 300 jaar geleden van notaris Van Sibben. Bij deze boerderij van de Diessense notaris en schoonbroer van Hendrik Sweens hoorden o.a.: *Grote Wei achter 't Hooghuis, Smallen Beemt, Robijns Broek, Hannekens Acker, Kort Ackerken, Haeverveld*.

De zwager van Hendrik Sweens woonde zelf met zijn gezin aan de westkant van het Laar en was de noorder buurman van het Pannenhuis. Notaris Van Sibben werd op 30 november 1663 geadmitteerd als notaris door de Raad van Brabant in Den Haag. Tussen 1664 en 1672 werkte hij in Hoogeloon en tussen 1672 en 1702 was hij in Diessen actief.

In een lijst met huishoudens uit 1688, sinds 1687 was er een nieuw belastingstelsel ingevoerd waarbij het 'hoofdgeld' het oude 'gemaal' verving, vinden we het huishouden van Frans Sibben terug. Behalve hij en zijn vrouw Maria hoorden nog twee kinderen tot het gezin: Adriaen en Jenneke. In dezelfde lijst wordt ook het huishouden van Hendrik Sweens vermeld:

-*Hendrik Sweens*

-*Geertruyt Cole (Cools) syne huysvrouwe*

-*Niclaes desselfs soone*

-*Cathalijne (Catharina) de dochter tsedert de voorgaende lijste thuyt is gecomen*

-*Jan Adriaen de knecht*

-*Magdaleentjen Jans de meyt (14 jaar)*.

Hendrik Sweens behoorde tot de groep van notabelen in Diessen. Hij was schepen, brouwer en herbergier sinds hij het Pannenhuis in 1658 op 30 jarige leeftijd gebouwd had. De functie van schepen zat bij de familie blijkbaar in het bloed, want zijn vader Adriaen was ook schepen in Diessen. Ook zijn grootvader Jan vervulde rond 1600 dat bestuurlijke ambt. De vroegst bekende Sweens was Peter Jan Goijaerts Sweens. Ook hij was rond 1560 schepen in Diessen en woonde *aent Laer*. De oude naam van de familie luidde ook wel: *Weijns*. Nog eerder noemde men hen 'die Weent'.

De plaats van de oude hoeve van Peter Sweens uit het midden van de 16^e eeuw is nu bekend. Die stond aan de westkant van het *Groot Laar*, achter de latere boerderij van Timmermans (Echternachstraat 13). Kort na 1702 ging die hoeve over in de handen van Gerrit van Osch, die o.a. kerkmeester, heilige-geestmeester en winkelier was. Toen zijn dochter Catharina het kapitale pand in 1735 erfde, werd die omschreven als: *huysinge met bedde en koetsen en schappen daarin met schuur, schop, hoff en bakhuis*. Er was dus daar aan het Laar een winkel, maar ook een soort logement ingericht.

Het Klein Laar had andere functie dan het Groot Laar

Het oudst nu herkenbare gedeelte van Diessen moeten we zoeken rondom *den Heuvel*. De brede grachtenpartijen die misschien wel in achtvorm rondom de voorloper van de voormalige boerderij/herberg Klessens-Van Helvoirt lagen moeten we niet uit het oog verliezen. Ze werden gevoed door de oude *Heuvelloop*. Vanaf die locatie kan de eerste kerk

verplaatst zijn naar de huidige plek en werd de ruimte tussen de huidige Heuvel en de kerk vrij snel volgebouwd, zodat er slechts 'een straat' overbleef. Pas in de 14^e eeuw werden bij dorpsuitbreidingen *plaetsen* of 'pleinen' aangelegd. In Esbeek kennen we nu nog de *Mostaard* en de *Clapstaard* uit die 14^e eeuw. De Beekse Vrijthof werd volgens mij aangelegd rond 1328. Het Diessense Laar, in feite een laag en erg moerassig stuk grond, werd voor agrarische doeleinden aangelegd aan die *Heuvelloop*; oude kernen liggen altijd aan zijlopen van de riviertjes. Vrij snel verschenen er belangrijke stenen woningen.

Behalve van het *Groot Laar* sprak men in Diessen ook van het *Klein Laar*, het meest noordelijk gedeelte. Zo erfde Pieter de Cort op 10 september 1734 het 'Hooghuis', gelegen aan het 'Klein Laar'. De status van het 'Klein Laar' en de relatie tot vroente was vroeger niet altijd even duidelijk. In 1651 was Jan Hoeckx een nieuw huis aan het timmeren. Hij vroeg aan Aert Lomberts, die was toen de rentmeester van de Domeinen, of hij *eenigh sant soude mogen haelen opte vroente*. De rentmeester antwoordde dat de bouwer dat moest vragen aan de regeerders van Diessen *alsoo hij hem sullcx niet en moeyde*. In april 1719 getuigden Jan Dirk Bartels, Hendrik Lemmens, Cornelis van Dijk, Adriaen Joosten en Helena Bonaerts ten verzoeke van wed. Wouter van de Puth dat *het plaetsken genaemt het Klein Laer was gelegen 't eynde het Groot Laer onder Diessen*. Verder was dit terrein altijd gebruikt geweest om de visserij te pachten. Bovendien werd dat gebied altijd bebod, beplant en afgekapd door de eigenaren van het hout. Het was nooit als *plaetse voor vroente* gehouden. Dit in tegenstelling tot het Groot Laar. Adriaen Joosten wist er nog aan toe te voegen dat hij 50 jaar geleden de visserij had gehuurd van Gerrit de Roy. In 1723 was wed. Van de Puth weer ontdaan. Bijna 10 jaar geleden hadden haar kinderen 14 eiken bomen gekapt en gerooid die op *het plaetsken het Klein Laer teynden het Groot Laer* stonden. Maar zij werden gearresteerd door de bewoner van het Pannenhuis; Jan Moonen was toen de pachter van de houtschat. Sindsdien waren de kostbare eiken daar blijven liggen, waarvan vele waren weggeraakt of 'verduisterd' en andere *stincken die verrot of vergaen sijn*.

Gilde St. Sebastiaan thuis in het Pannenhuis

Hendrik Sweens kreeg bij Diessense Geertruijt Peter Laureijs Cools drie kinderen: Catharina, Johan en Niclaes. Catharina bleef in haar geboortehuis wonen, samen met Johan Moonen. Zoon Johan vertrok naar Beek, alwaar hij op 12 juni 1685 trouwde met de dochter van de bierbrouwer, waard en hoedenmaker Johan Fabri, Catharina genaamd. Hij was tevens schout van Beek en had zijn vader in die functie opgevolgd. Zoon Johan werd schepen in Hilvarenbeek en brouwde in 's *Hertogenbosch* of gewoon *den Bosch* genoemd. Dit is het gerestaureerde pand aan de toenmalige Wouwerstraat, dat nu *De Roos* heet. Met ingang van 1 oktober 1696 was Johan pachter van de bierimpost over Diessen. Op zekere dag sommeerde hij de schepenen van Diessen de kelder van Cornelis Sebrechts op de Haghorst te gaan inspecteren. Zij vonden daar:

-een half vat bier inden kelder daer de craen instak;

-een half vath op de goote aende kelder synde beyde ongeeijscht.

Dit terwijl Sebrechts enige tijd daarvoor de Diessense schepenen verklaard had, geen vaten bier in huis te hebben! In maart 1703 had Johan ook herberg 'De Rook' op Rovert geërfd. Toen Johan (Jaen) stierf, ging de weduwe Catharina bij haar schoonouders in het Pannenhuis wonen. Uit de bierimpost van alle tappers en brouwers blijkt dat de wed. Jan Sweens als tapster f 14-0-0 moet betalen. Dat blijkt ook uit twee rekeningen uit het gildeboek van het gilde St. Sebastiaan. De tekst van rekening nr. 1 uit 1715 luidt:

<i>Coopii Deeser boeck begint den twintich van junii 1715 ende den twe van september hebben wij den koningvoogel geschooten ende doen hebben wij</i>

gthetert wel drie of vier oft vijf daegen ten huijzen van Jaen Hendrik Sweens in het Pannehuijs.

De tweede tekst geeft de winnaars van het schieten in datzelfde jaar weer:

Op den 20 van junius 1715, soo hebben wij de ghelihjken guldebroeders de ghulde bestet tot Jan Hendrik Sweens in het Pannehuijs om den kooninckvoogel te schieten op den twe van september 1715 ende doen heft hem oftgheschooten Hendrick Jan Dierck Bartels ende Cornelis van Ghijsel.

De andere zoon van Hendrik Sweens heette Niclaes, die op 3 maart 1663 in Diessen was gedoopt. In 1696 kwam Nicolaes behoorlijk met de justitie in aanraking, Op de avond van 20 november vloeiende de drank in de herberg van zijn vader rijkelijk. Christiaan Janssen had veel te veel gedronken en begon erg lastig te worden. Na verschillende dreigementen heen en weer pakte Nicolaes een bierboom, een juk voor biervaten, en werkte daarmee de lastige klant hardhandig naar buiten. Hij kreeg daarbij de steun van Nicolaes Hendrikx die de lastpost nog eens flink toetakelde. De drinkebroeder zou de aanslagen niet overleven en Sweens en Hendrikx werden in hechtenis genomen in afwachting van hun berechting.

Dan was er ook nog neef Peter Sweens die ook in Diessen werd geboren. Op 27 april 1690 kreeg hij van het Diessense dorpsbestuur een 'certificaat' uitgereikt, zodat hij ongehinderd van dorp naar dorp kon reizen. Hij wilde zijn fortuin in Brabant of Frankrijk gaan zoeken. Hij had zelfs *geoeffent ende geexcerceert om de coopmanschap van wijn te leeren*. De Diessense schepenen beschreven hem als *een roomsch catholijcke eerlijck jongeman in alles ter goeden naem ende faem*.

Drie boerderij/herberg/brouwerij panden in Diessen

Op 19 januari 1700 was de familie Sweens te gast in Baarschot. Daar op de brouwerij op *Teehoven* verloofde Niclaes Sweens zich met brouwster Hendrina Beersmans. Op zondag 24 januari 1700 trouwden ze voor de kerk, nadat ze dispensatie had gekregen voor bloedverwantschap in de 4^e graad. Een week later, op zondag 31 januari, huwden ze voor de schepenen. In de zomer van 1689 overleefde de toen 27 jarige Niclaes Sweens ternauwernood een ongeluk. Tijdens het gras maaien viel hij, toen hij over een slootje wilde springen, pardoes in de punt van de scherpe zeis. De gealarmeerde Beekse dokter trof hem aan met een geweldige diepe wond vanaf zijn schouder *schuin over zijn rugge tot de broekband toe*. Na zijn huwelijk ging hij boeren en brouwen in het grote pand aan het Groot Laar, later boerderij Van Doormaal. Op 27 december 1700 maakte hij zijn testament op. In 1702 wisten de plunderende Fransen ook hem te vinden. Hij leed een schade van maar liefst f 750,-. Hij miste: *kleederen, linwaet gemaectt ende ongemaectt, koper, tin, huijsraet, obligatie schultboecken en octrooijen en gelt*. De secretaris gaf wel met kleine lettertjes aan: *heeft geen eet gedaen!* In april 1703 kwamen plunderende militairen hem opnieuw lastigvallen. Ze eisten toen van hem: *drincken, taback ende brandewijn*. Op 11 februari 1711 overleed Niclaes kinderloos en liet zijn weduwe, behalve een grote boerderij op het Esbeekse Hoogeind, het volgende na:

-akkers in de *Ellaer* en de *Cruisbocht*;

-een erf en een perceel op de Hagherst;

-een visvijver in Westelbeers, later *Goossens Weyer* genoemd;

-1/8 deel in de Ridderlijke Tien, ook wel *Vorselaar Tiende* genoemd, ter waarde van f 1250,-.

Weduwe Hendrina hertrouwde in 1713 Anthonij Smits, verlieten *Teehoven* en bouwden in 1717 de huidige *Oude Brouwerij*. Haar nichtje Catharina Jacob Cornelis Beersmans zou

enkele jaren later naar het Pannenhuis vertrekken en met Albertus Cauwenberg trouwen. Ondertussen was ook al de latere boerderij/brouwerij/herberg Klessens-Van Helvoirt nieuw gebouwd. En daar was zus Johanna Jacob Cornelis Beersman in 1716 komen wonen samen met Cornelis Cools. In feite werden er twee boerderij/herberg/brouwerijen gebouwd, een op de Heuvel en een in Baarschot, gebaseerd op het ruim 50 jaar oude Pannenhuis. De panden lijken verdraaid veel op elkaar. Jammer dat een van de drie het veld moest ruimen! Vooral omdat die op een zeer oud middeleeuws stukje Diessen stond, dat vroeger wellicht dubbel was omgracht. Tot slot was nicht Jenneke Cornelis Beersman getrouwd met herbergier Peter Cornelis Otten, die in de Kerkstraat woonde.

Verdere uithuwelijking met bierbrouwers

Dochter Catharina Sweens, die op 27 april 1665 in het Pannenhuis werd geboren, trouwde op 27 november 1691 met Benaar Johan Moonen. Johan was het derde en jongste kind van Cornelis Moonen en Maria Nouwen. Zij runden in de Paardenstraat een herberg en brouwerij en behoorden tot de welgestelden in Beek. Dit pand zou Ysabella Moonen, de zus van Johan, erven. Zij ging er niet wonen, maar vertrok naar Oudenbosch waar haar man tavernier was. In 1715 zat er de schrik goed in toen haar man door een doldrieste aanvaller met een mes werd belaagd: *omtrent 't verkens kot vond sij haar man aldaar op zijn kniën sitten met gevouwe handen*. De belager schreeuwde met het bebloede mes in zijn hand tot toegesnelde Ysabella: *Gij donderse hoer, swijgt, off ik zal uw met de beenen vatten en smijten uw met de kop tegen de muur dat 'r de harsenen aan blijven hangen*. En tegen de dochter Maria riep hij: *Gij jonge hoer, swijgt, off ik sal uw een galg op uw Backus snijden*. En dit was nog niets vergeleken met het gedrag van Diessense broer Johan!

Oudste zus Maria bleef in Beek aan de Vrijthof in het *Buetershuys* wonen en trouwde met Peter Fabri, zoon van de Beekse schout. Ook was hij naast herbergier bierbrouwer. En zij met haar kinderen konden er ook wat van. Toen de deurwaarder in 1721 beslag kwam leggen op hun goederen, i.v.m. een verloren proces, kreeg hij van de nijdige dochter Marjan meteen *een snede over zijn rechter hand*. De andere agressieve dochter Maria had hem toen *van achteren bij de beene gevat, om hem in de sloot te trekken*. Met alle geweld trachtten ze hun vee en meubele goederen te verdedigen. Moeder Maria Moonen deed er verbaal nog een schepje bovenop: *Gij schelmen, ik sal u nog wat anders leeren. Ik sal u en u meesters egter nog wel een clem op haar gat setten!*

Johan Moonen kwam dus vanuit Beek naar Diessen om samen met Catharina Sweens een gezin te stichten. Daarvoor hadden ze even aan het Groot Loo gewoond, alwaar Petrus (1692 en jong gestorven) en Cornelia (1694) werden geboren. De hoeve die hij had geërfd verhuurde hij en vanaf 1695 woonde hij op het Pannenhuis. Daar kreeg hij nog zeven kinderen: Peter (1695 en jong gestorven), Gerrit (jong gestorven), Gerrit (jong gestorven), Maria (1702 en jong gestorven), Cornelia (1703 en jong gestorven), Gerrit (1705) en Jan (1707). Liefst zes kleine kinderen moesten Johan en Catharina vroegtijdig naar het kerkhof brengen. Uit de bewoningslijst m.b.t. het 'hoofdged' van 1713 zien we als bewoners op het Pannenhuis:

-Jan Moonen

-Catharina de huisvrouw

-Cornelia boven de zestien jaar

-Geraat en Jan onder de zestien jaar.

Zoon Gerrit, een fervent jager, kwam in 1731 zelf het Diessense kerkhof opzoeken. Hij raakte na een woordenwisseling over de jacht op het Biest Heike in een café in de Kerkstraat in gevecht met jachtopziener Jacobus van Vessem. Die was zo woest dat hij Gerrit Moonen *met een schup ter aerde sloegh*. Maar Moonen, die Van Vessem eerder een dodelijke steek in zijn rug had gegeven, strompelde naar het kerkhof. Even later stierf hij *in de wal vant gemelde kerckhof*.

Dochter Cornelia hertrouwde, nadat haar eerste man Corstiaen Cornelis Maes in 1727 overleden was, in 1728 met Cornelis Lamberts Moonen. Zij bouwden in Diessen in 1735 een nieuw huis en dreven daar een winkel, nadat Cornelia haar geërfde hoeve aan het Groot Laar had verkocht. Jongste zoon Jan Moonen werd koopman en vestigde zich in Lage Mierde aan het *Twaelfs Eijnde*. De oudste zoon Peter Jan Moonen zou tot 1733 als koopbrouwer in het Pannenhuis blijven wonen

Johan Moonen was ook tollenaar op het Pannenhuis

Johan Moonen was dus na zijn huwelijk bij zijn schoonouders in het Diessense Pannenhuis ingetrokken. Zijn vrouw Catharina Sweens bezat in Diessen aan het Laar ook nog een boerderij. Johan was behalve brouwer en herbergier ook boterkoopman. Verder diende hij vele malen met paard en wagen in het leger. In 1697 nam hij zelfs vijf *karren ende peerden versien met sponnen huijff ende reepen* aan. In de maanden maart, april en mei van het jaar 1702 diende hij met andere voerlieden voor de *Engelse secours troupen*, waarbij hij zich bij de poort van Geertruidenberg moest melden. Tijdens de Spaanse successie-oorlog stelde hij zich in het jaar 1705 met paard en kar beschikbaar voor het Staatse leger. In 1696-1697 was hij pachter van de 'wijnen, bieren ende brandewijnen' over Hilvarenbeek. In deze functie moest hij ook de kelders van de Beekse brouwers en herbergiers visiteren. Dat waren er respectievelijk 9 en 13. In Diessen betrof het in totaal 12 brouwers en tappers.

Eind 1696 verving Moonen de Beekse 'kommies van de tol', Francis Fabri genaamd, die met een houweel tot twee keer toe door twee molenaars op zijn hoofd geslagen was. Johan deed zijn werk meestal erg stipt en serieus en kende geen medelijden. In januari 1697 hield hij in Esbeek twee Tilburgse kooplieden aan om hun tolbrieven te tonen. Na afpersing van een deel van de lading mochten ze alsnog doorrijden richting Reusel. Hij was ook kommissaris van de *Grote Swijgende Landtol* in Diessen. Hij hield kantoor in zijn herberg in het Pannenhuis. Goederenvervoer tussen Luik en Breda ging vaak via Diessen en Hilvarenbeek. Hij als tollenaar zag zijn omzet in de herberg dan ook goed groeien, omdat er per dag wel 10 à 20 karren passeerden bespannen met 4, 5 à 6 paarden. In 1705 kwam Moonen in conflict met de Diessense deurwaarder Laureijs Rombouts, die in het Pannenhuis een koe in beslag genomen had. Op zijn beurt hief Moonen als kommissaris tol over de koe. Een te ingewikkelde zaak voor de Beekse schepenen om uit te zoeken. De hoge heren in 's Hertogenbosch moesten de zaak oplossen.

In 1714 kreeg Johan het aan de stok met zijn Waalwijkse collega tollenaar Jan van Griensven, die de Diessenaar uit zijn functie wilde zetten. Ook verbood hij de Waalwijkse kooplieden nog langs het 'kantoor van het Pannenhuis' te rijden. Op 21 januari reed een Waalwijkse koopman met enkele wagens daarom door de Waterstraat. Moonen weigerde daar naar toe te komen om de biljetten te tekenen. Enkele dagen eerder waren enkele schietgrage Waalwijkse voerlieden bij hem op het erf geweest. Moonen antwoordde: *Ick ben niet van sin, om metten avont van mijn Comptoir te loopen, ende naer de Waterstraet te gaen visiteren om van sulcke vogels geaffronteert te worden*. De relatie met de Diessense schoolmeester was ook verre van goed, want die merkte m.b.t. het Pannenhuis op: *Johan Moonen, als dat geschieden mach, als hij seijt, dan is u Comptoir maer een duijffhuijs ende ten is niet een duijt weert!* Inderdaad: de duivengaten zitten er nog steeds in. In de achtergevel is overigens een uilengat aangebracht.

Bewoner was vaak agressief en maakte veel slachtoffers

In 1713 kwam Moonen met zijn knecht met huifkar en drie paarden van Breda. Vlak bij Riel werd hij door enkele rovers overvallen. De buit bedroeg: *4 guldens, sijn mes, vorck, vuerslagh, slaepmuts en een blaes met toeback*. Maar Moonen, die bekend stond dat hij goed met *schelmen en dieven* overweg kon, wist hen wat tabak en vuur los te praten zodat hij onderweg nog wat te roken had! De rovers, het schenen *Moscoviters* te zijn, werden toch

gearresteerd en in de Beekse toren opgesloten. Moonen scheen zelf overigens verdacht te zijn van de bevrijding van de Beekse tollenaar Francis Fabri, zo'n tien jaar eerder, uit het gevang. De regenten van Diessen waren unaniem van mening dat Johan Moonen uit het Pannenhuis een lastig persoon was die *als seer dangereus* ervaren werd. Vaak was hij de oorzaak van *rusie ende krackeel* en verschillende Diessenaren had hij in de loop der jaren *seer verraderlijk getraceert*. Laten we hieronder een kleine opsomming geven van zijn 'optredens' in Diessen.

- 1696: Schepen Laurens van den Nieuwenhuijzen was in de herberg getuige van een afranseling door kastelein Moonen: *een manspersoon met een linde witte voorschoot voor*. Hij zag dat Moonen Cornelis Paulus Sebrechts tot twee keer toe zonder aanleiding tegen zijn hoofd sloeg, met de woorden: *Dat is maar vrientschap*. Toen kwam de herbergier op de schepen af en sloeg hem een bloedneus waarbij zijn hoed afvloog. Moonen wierp toen zijn eigen hoed op het hoofd van de schepen en sleurde hem aan zijn haren over de vloer van de herberg, lachende: *Dit is maar vrientschap!*
- 1697: De vorster Christiaan van Delft had hij met stokken en stenen *geweeklaegt, aengetast ende seer geslagen*. Verder hoefden de Diessense kinderen gedurende twee weken niet naar school, zo erg was schoolmeester Jacobus Buermans door Moonen afgetuigd.
- 1698: Schepen Jan Dirk Bartels wilde eens een gesprek aanknopen met de herbergier, maar dat lukte niet erg. Zonder een woord te uiten had Moonen met zijn vuist *in sijn tronie geslaegen effen onder de linker oog, dat het bloet daer sterck uijtliiep, ende veel werck hadde om te blussen*. Even tevoren had men in de 'voorkamer van de herberg' tijdens een koopdag een akte bezegeld.
- 1699: Johan Moonen had onenigheid met Jan vanden Kieboom, de zoon van de kastelein op het Hooghuis, over een wijnvat. In de herberg van het Pannenhuis smet hij hem een pint vol bier naar zijn hoofd *met alle fortse wat hij conde*. Daarop achtervolgde hij hem met zijn pistool *sijnde de huisinghe door het vele schieten vol damp ende reuck van het buspoeder*.

Ook buiten Diessen gedroeg hij zich als een ruziezoeker. Dat Johan Moonen geen geduld had blijkt wel uit de aframmeling die Jan Niclaes Wouters van Goirle op 28 augustus 1694 in een Moergestelse herberg kreeg. Onze herbergier had hem van achteren *met eenen stock ofte kuds genaemt* toetakeld. Toen het slachtoffer op de grond lag kreeg hij nog een klap op zijn hoofd, zodat hij *een breuck in het beckeneel had*.

Ook mishandelde hij later de zoon van Willem van Ophuijsen levensgevaarlijk met een mes. Peter Cornelis Scheijven moest het ook ontgelden, want hij werd door Moonen *met een eijckehout omtrent een arm dicke* tegen de grond geslagen. Zijn klant in de herberg, Hendrick Michiel Taet, takelde hij behoorlijk toe met een stoel met *verscheijde quetsuren aen sijn hooft* als gevolg. Daarna smet de Diessense driftkikker hem de herberg uit. Gelukkig overleefde de café bezoeker het, anders zou Moonen voor doodslag worden aangeklaagd. Behalve de gevechten in en rondom het Pannenhuis werden hem *opde publicque wegen en straeten* nog veel meer misdaden aangerekend.

Aanslag op bed in zijn eigen Pannenhuis

Zelf kwam Johan Moonen er ook niet altijd zonder kleurscheuren van af. Bij Diessenaren en mensen uit Beek kwam hij steeds meer in een kwaad daglicht te staan. Hij liet valse verklaringen opstellen, vorderde te hoge boetes, hield huiszoekingen, ondernam visitaties bij de molens en de bakkers. Nog erger waren zijn dreigementen met geseling en brandmerken, zijn omkoperijen, chantages en intimidaties. Rücksichtloos voerde hij vaak zijn 'baantjes' uit. Toppunt was wel de boete die hij oplegde aan *seecker kint, ofte dochterken genaemt Marie*. Zij had zich bedelend en dakloos opgehouden in de Westerwijk, hetgeen eigenlijk verboden

was. Daarom schreef hij een boete uit van f 25,- vanwege van het verzwijgen van het kind *int hooftgeld*. De belasting werd toen o.a. omgezet per hoofd in een gezin.

In de nacht van 23 mei 1697 werd Johan in zijn slaap letterlijk op de korrel genomen. De woning werd door twee kogels doorboord *gaende door een venster voorts door de glaese vande binnen raem in de keucken, daer Moonen en sijn vrouwe te bedde laegen*. Johan kon niet meer opstaan en moest verbonden worden. Enkele maanden later kreeg hij een zware aanval met een degen te verduren. Op 7 augustus kreeg hij daarmee een slag op zijn voorhoofd, waardoor *de hersenen vliesen waren bedeckt met swart geronnen bloet*.

Op 15 augustus 1702 had in Diessen vooral de eigenaar van het Pannenhuis echt 'panne'. Hij had voor het seizoen 1702 de tiende, genaamd 'den omloop tot Diessen' gepacht. Een troep van ruim 2000 Franse en Spaanse ruiters streken neer in Diessen. Behalve de akkers en velden beroofden zij ook verschillende tiendschuren, waarin ook Moonens eigen gewas opgeslagen lag. Zijn zwager Johan Sweens, herbergier aan het Beekse Marktveld in *Den Bosch* en gehuwd met zijn zus Marie Moonen, had nog wel de opdracht gekregen om de troepenbewegingen van de Fransen te volgen. En indien mogelijk moest hij 'sauvegardes' vragen, een soort vrijbrieven of borden lang de weg om niet geplunderd te worden. Helaas want 4 dagen later werd Diessen behoorlijk aangedaan. Johan Moonen gaf de volgende schade op tijdens de Franse plunderingen, hetgeen beraamd werd op f 2070,-: *gout ende silver, gemunt ende ongemunt, alderhande kleeren, soo mans, vrouwen als kinderen, verscheijde keele, stucken linde, laecken mitsgaders slaeplackens, hemden, servetten, deeckens, tafellaeckens ende voorts allerlei huijsraet, vouragie ende brandewijn*. Hieruit blijkt dat Johan Moonen ook logement hield, o.a. voerlieden konden er overnachten.

Rode loop deed herberg in Pannenhuis even sluiten

Enige tijd later werd Johan ernstig ziek en kwam aan *de roode loop* te lijden. In die tijd zei men ook wel: *door de handt Godts sijn geraeckt*. Hij leed als herbergier enorme schade, doordat de Diessenaren, bang voor de besmettelijke ziekte, de herberg in het Pannenhuis niet meer binnen durfden. In 1704 stond hij op de rand van faillissement, zijn schulden waren opgelopen tot f 1200,-.

In 1707 werd hij zwaar gewond door enkele messteken in zijn borst en linker schouder. Doch hij krabbelde weer op. Op de avond van 25 juli was hij op bezoek bij buurman Gerrit van Osch. Jan van den Bergh en Jan van Spaendonck waren ook aanwezig. Deze laatste zei, dat Moonen een schelm was en hij goot een groot glas bier leeg over de getergde Moonen. Toen hij van de keuken naar de winkel liep kreeg hij plotseling een geweldige aanval met messteken te verduren. Op dinsdag 29 augustus 1719 werd hij echter zo zwaar toegetakeld en afgetuigd in een herberg op de Biest dat hij besloot, liggende in zijn bed, voor notaris Heribertus van Audenhoven uit Oirschot zijn testament op te maken. Op die bewuste avond was hij ten huize van Jan Jan Hendricx in een flinke woordenwisseling geraakt. Adriaan van Loon had een stok in zijn hand en zijn knecht Wilbert van Beurden een *geknobbeld hout*. Na wat slaag heen en weer kon men samen toch weer enkele pinten drinken. Nadat enkele anderen hem wat hadden opgelapt begonnen ze echter opnieuw op hem in te slaan en hem te schoppen: *soo op het lijf als op het hoofd, waer van ter aerde nedervallende verscheijde malen met de voeten is gestampt tot buijten verstandt sijnde aldaer is blijven leggen*. De toegesnelde chirurgijn beschreef zijn verwondingen op het Pannenhuis als volgt:

-twee open gaten opt voorhoofd boven 't rechter ooge, doorgaende tot op het cranium;

-een langhworpige wonde op 't hoofd aende lincker sijde tot op 't precranium;

-een contusie aende rechter sijde van 't voorhoofd.

Op 20 juli 1721 kwamen de kinderen van wijlen Jan Sweens naar het Pannenhuis van hun oom Jan Moonen. Dat waren: Pieter, Willem, Jan, Marie-Catrijn en Clasijn. Zij werden vergezeld door de getuigen Hendrik de Cort en Andries Servaes Melis. Op die dinsdagmorgen

om tien uur stond dit gezelschap bij mevrouw Moonen op de stoep. Zij verzochten 'opening van de geschriften' van hun overleden grootvader Hendrik Sweens. Doch Jan Moonen was weer niet thuis en de kleinkinderen Sweens konden voor de derde keer bij 'oom Jan Moonen' rechtsomkeer naar huis.

Het testament tussen de echtelieden van augustus 1719 werd door de Beekse schepenen op 25 november 1727 nog eens mooi overgeschreven. De laatstlevende, Johan of Catharina, had de plicht alle kinderen te *onderhouden ende opvoeden ende laeten leeren lesen ende schrijven tot een ouderdom van 21 jaer*. En dit gold vooral voor de twee jongsten. Vervolgens werd beschreven, dat als iemand huwde men hem of haar moest meegeven: f 300,-, twee koeien en een bed.

Johan was echter een taaie en hij zou na zijn oorspronkelijke testament nog ruim zeven jaar overleven. In die periode was zijn zoon Peter Jan Moonen brouwer op het Pannenhuis. Hij zou dat blijven doen tot 1733, toen hij na de erfenis naar het Groot Loo vertrok. Op 27 juni 1716 werden de Diessense brouwerijen geïnspecteerd. Peter Jan Moonen verklaarde dat hij *coopbrouwer* was. Maar hij had de grootte van de ketel niet opgegeven *nogh is ons niet kennelijck den peijl*. In 1717 inventariseerde men op het Pannenhuis de volgende dranken:

in de kelder:

-drie halve vaten vol wit bier eygen gebrouwt;

-een ton dito lopende;

-een vaetjen rouw genever niet vol;

in de brouwerij:

-een ton half bier vol;

-twee halve vaten dito vol;

-twee kinnekens dito vol.

Op 10 juli 1726 werd Johan Moonen het Pannenhuis uitgedragen en op het Diessense kerkhof begraven. Zijn weduwe, Catharina Sweens, liet er geen gras over groeien. Ze boerde nog één seizoen op de hoeve. Dat blijkt uit de publieke verkoop van *coorn, boekweijt en gras te velde*. Op 30 juni 1727 werden 18 kopen gewas aangeboden: *o.a. twee ruggen coorn op 't Groot Ellaar en een coop gras op den Agtersten Dooracker*. Ze probeerde meteen de boerderij en herberg publiek voor het bedrag van f 4000,- te verkopen, maar de koop ging niet door doordat men niet hoger kwam dan f 2400,-.

Albert Cauwenberg nieuwe eigenaar sinds 1727

Catharina Beersmans werd op 18 maart 1688 door vaders zuster Petronella en moeders broer Gerard de Diessense kerk ingedragen om gedoopt te worden. Tot haar huwelijk brouwde zij in Baarschot zelf in de brouwerij van haar vader, nl. *het brouwhuijsken mette camer*. Op dinsdag 20 december 1718 waren Nicolaas Smekens en Elisabeth Cuylen getuigen bij het huwelijk van Catharina Beersmans en de 33 jarige Albertus Cauwenberg, geboren op 30 september 1685. Hij was de zoon en het 11^e kind van de Tilburgse molenaar Philibertus Jan Adriaens en Anthonia de Bont. In dat jaar had Catharina alleen nog 27 gulden cijns op de bieromzet betaald. In 1719, nog steeds brouwend op *Teechoven*, betaalde Albert Cauwenberg f 24,-. Toen wed. Catharina Moonen-Sweens het Pannenhuis op 17 oktober 1727 publiek te koop aanbood, waren zij er als de kippen bij. In tweede instantie kochten Catharina en Albertus Cauwenberg op 28 oktober 1727 het pand met acht loopse aanstede en twee percelen (*Hogen Acker en Everts Acker*) voor het bedrag van f 1250,-. Haar tante was ook getrouwd geweest met Nicolaes Sweens. Het bleef weer een familie aangelegenheid. In 1722 hadden Catharina en Albertus van een andere bejaarde tante Helena ruim f 2000,- gekregen. Dat kwam dus ook mooi uit! Overigens waren er nog zeven Diessense kopers meer, zodat de hoeve uit elkaar viel:

-Adriaen vander Linden: *Acker in de Alsen*

- Jan Cools: *den Grooten Acker*
- Hendrik van Winteroy: *Vettinger aen de Rijt*
- Anthony Smits: *den Peerman* (Hij had ook vergeefs ingezet op de complete hoeve op f 850,-)
- Cornelis Otten: *Acker in Dellaer; Rouven Beempt*
- Jan van Spreeuwel: *Donkeren Wiel*
- Adriaen van de Put: *Steke aent Klein Laar*.

Ruzie tussen pastoor en dominee in Pannenhuis

Vergaderingen van kerkbestuur, dorpsbestuur, gilden en armenbestuur werden in die tijd nog steeds gehouden in de herberg van Cauwenberg. Op 26 juli 1740 zaten drie Diessense partijen in het Pannenhuis. De gereformeerde predikant Paulus Keuchenius, hij deed in Diessen en Beek dienst, zat met de Diessense schepen Joachim Beersmans op de kelderkamer van de herberg. Pastoor Matthias van Eysendijk zat in afwachting in de 'goei kamer'. De derde partij, leden van het Diessense armenbestuur, wachtte in de keuken.

De dominee bleek f 6,- voorgeschoten te hebben aan een Bossche chirurgijn. Die had de zoon van een voormalige Diessense schoolmeester, Jan Nicolaas Gelijk, genezen. De man was met *crauwasië beset* en in totale armoede vervallen. Diessenaar Beersmans die o.a. schepen was had getekend dat uit de armenkas het geleende geld aan de dominee zou worden terug betaald. Nauwelijks had herbergier Cauwenberg de predikant uitgeleide gedaan via het achterdeurtje, of de pastoor vloog Beersmans aan: *Ghij bent een schelm en een dieff, dat ghij de arme penningen uitgeeft aan soodanige personen*. Het geld was immers bedoeld voor de vele katholieke Diessense armen...en niet voor *die Geusen!* Albertus probeerde in zijn herberg de vrede te bewaren en zei tot de schepen: *Staat tegen uwen pastoor niet op, gaet liever uyt huis*. Maar de pastoor was niet gekalmeerd: *Moet ge nog weggeven van den huisarmen daer ge niet toe bevoegd bent en aan vreemdelingen en gegageerde kinderen. Zo schelmachtig weggeven?* Anthony Moonen, de 'huisarmenmeester van Diessen' durfde niet tussenbeide komen en zweeg wijselijk. Joachim Beersmans was overigens zo slecht nog niet. Want toen deze zeer rijke vrijgezel een jaar later op 25 februari 1741 zijn testament liet opmaken, liet hij aan de Diessense armen een complete boerderij na: *Een steede met huijs schuijr schop en perceelen van erven soo saaij als weijlandt daarbij behoorende, staande en liggende alhier tot Diessen aan de brugge*. Het betrof de latere 'armenboerderij' van familie Jansen aan de brug in de Julianastraat. En in 1737, 1738 en 1739 werd hij zelfs op de Bossche Gevangenenpoort in gijzeling gehouden, omdat de dorpsfinanciën niet in orde waren. Op het Pannenhuis voelde hij zich uiteraard wel thuis: hij was in 1741 hoofdman van het St. Sebastiaangilde, dat daar haar thuis had. Bovendien was zijn zus Catharina er waardin, met wie hij nog enkele jaren samen in Baarschot had gebrouwen. De helft van Joachims testament ging in 1741 dan ook naar de kinderen van Cauwenberg. Zo stapelde het zich maar op.

De schade die men kreeg te verduren in juli 1746 kon men uiteraard wel opvangen. Tussen de 19^e en de 21^e van die maand *was het leger der geallieerden gekomen*. *Albertus Cauwenberg leed schade in koorn en boekwijt, haver, strooij en hout*. Verder had men een 'beslagen aardkar' meegenomen en wat huisraad. De schade bedroeg toch nog f 35,-. In de lijst van het 'hoofdgeld' van 1736 wonen dan op het Pannenhuis:

- Albertus Cauwenberg
- Catrien de huisvrouw
- Joachim Beersmans
- Jacobus de knecht
- Marie de mijt
- Jacobus de soon jonger dan zestien jaar.

Nalatenschap Joachim Beersmans op Pannenhuis verdeeld

Op 6 september 1741 werden de nagelaten goederen van vrijgezel Joachim Beersmans door neef Jacobus Albertus Couwenbergh en de Beekse secretaris Johan Bergman geïnventariseerd. Verder waren de Diessense schepenen Jacobus Timmers en Jan Bosmans aanwezig. Uit de lijst blijkt dat Beersmans vooral in het Pannenhuis verbleef maar ook soms zijn intrek had in het huis van Cornelis Cools, de latere boerderij/herberg Klessens-Van Helvoirt. Begrijpelijk: in het Pannenhuis woonde zijn zus Catharina en in de herberg op den Heuvel zus Johanna.

cleagien

een blauw kleet, rok, camisool en broek met nog een blauw camisool;
item een groene rok, drie seeme broeken en neusdoeken, twee paar kousen en een slaapmuts;
item een mand met oud lijvs hemde, overhemde, moutjens;
item twee weytassen;
item een paar silvere schoengespens met een kleijn silver kettingske;
item een mes met scheede en een pennemes;
item copere signet, gordijn ringen met stukjens gewigt;
item eenige boekjens daar onder Costuijme van den Bosch, een cijfferboek en almenakken;
item twee voet off maat stokjens.

uyt het schap onder de schoorsteen in de keuken

een silvere lepel en forsiette, een kurke trekker, eenige kogels en stukjens lak;
item een silvere sak hoorlogie;
item een silvere schenkbort.

in de kist op het leegh solderke

een houtte kist daar in een pruijk;
item een bonte hand doek;
item een japon en een roije seije japon met een koord daar om;
item een lap sits en een scherp;
item drie stukken nieuwe sits;
item een lap swarte fluweel en een blauwe hand doek;
item een groote gesp met swart lint met goude franjes daar aan vast;
item een rolleke servetten;
item eenige witte geslage coort;
item drie soorte van swarte broeken;
item een boek in quarto daar in iets geschreven;
item een patrijse net;
item een rolleke moukens en lobben met kanten;
item een lapke nieuwe swarte saaij;
item een calleminke borst lap;
item nog eenig linde soo overhemde moutjes;
item een ejsere gelt kist.

in de lessenaar

gereet gelt in een laatje bevonden agt gulde seven tien stuyvers: 8-17-0;
item een bundel placaten en resolutien;
item nog een bundel met alderhande papieren soo annotitien, brieven rekende de gemeente;
item een boekje zijnde eenige aantekeningen met inleggende papieren;
item een bundel collectboeken en manualen;
item nog een bundel daar onder een wit boek en een collectboek van de gemeene middelen;
item in drie laatjes in de lessenaar, papieren, brieven en aantekeningen;
item een conditie van verkogt hout;

item een bundelke francijne brieven transporte;
item een brief tas met papier daar in;
item een boek in quarto van placaten en ordonnantiën;
item een Memorie boexke int hooft In Amsterdam den 1 januarij 1716 inleggende quitantien;
item copije momboirs reeckeningen over de kinderen Jan Lambert Moonen;
item constitutie brief van eene Rente op de Bede dato 12 januarij 1570;
item transport van 400 gl ten laste van de Bede aan Joachim Beersmans 7 februarij 1722;
item gelofte van 1400 gl ten laste vant Corpus van Oorschot dato 9 februarij 1722;
item obligatie van 2000 gl ten laste vant corpus van Lagemierde dato 6 januarij 1712;
item copije reeckeninge van Cornelis van Gijzel dato 10 april 1726;
item vier leege gelt sakjens.

ten huuse van Cornelis Cools

een kast in de kamer;
item een hoet;
item een swarte rok;
item twee swarte mantels;
item een linne camisool;
item een misilane keel en een seeme broek;
item een paar moukens en drie paar kousen.

In 1750 kocht Nicolaas van Winteroy het pand

Albertus Couwenberg en Catharina Beersmans kregen in het Pannenhuis vijf kinderen, twee zonen en drie dochters. Jacobus was de oudste zoon en hij werd geboren op 11 oktober 1719 en stierf vrij jong. Dochter Antonia stierf kort na haar geboorte op 8 mei 1721. Ook de andere dochter Antonia stierf vrijwel meteen na haar geboorte op 30 oktober 1729. Zoon Philibert, geboren in Diessen op 22 januari 1726, trouwde eerst met Diessense Maria Bayens en daarna met Paulina Timmermans uit Middelbeers. Zij gingen in Baarschot op de *Oude Brouwerij* aan de slag na de erfenis deling in 1750. Daar hoorden ook 17 percelen grond bij, zoals: *Keldrik, Troost, Latbroeck, Elsschot, Putacker, Braak, Tijkhovens, Gielacker, Hertgang, 't Roth, Maasacker, Veevoort, Crol, Bruggenacker, Vulger en Nieuw Erf.*

Uit het eerste huwelijk werd in 1767 zoon Albert geboren. Op 8 februari 1768 verklaarde vader Cauwenberg dat zijn zoontje van slechts 10 maanden oud door 'een wonderdokter' geholpen was. Het betrof Anthony Ernst Giessler, *oculist operateur en Med. Pract.* Hij had in het bijzijn van schepen Peter van Winteroy de zuigeling Cauwenberg *van een dubbele wolfsmond gesneeden*. Wonderbaarlijk was het kindje genezen en deze speciale kwakzalver zou in Diessen nog meer opzienbarende genezingen verrichten.

Op 4 mei 1723 werd Maria-Catharina Cauwenberg geboren. Zij huwde Nicolaes van Winteroy uit Diessen, zoon van de schepen Hendrik van Winteroy. Verder was die ook nog leerlooier, schoenmaker, wijntapper en logementhouder. Op de Lage Haghorst bezat hij ook een boerderij, waar mijn moeder in 1914 werd geboren. Het witte boerderijtje staat er nog. De moeder van Nicolaes was Ide Otten uit de Kerkstraat en dochter van Peter Otten en Jenneken Beersmans.

Op dezelfde erfenis deling van 1750 werd Nicolaes van Winteroy het huidige monument toebedeeld: *een huis, genaamd het Pannenhuis, schuer, peerdstal, schop, brouwerije met toebehoren.* Dat waren o.a.: *tonne, vaten, keynekens, ketels, kuypen bruin en tapaker, de sester en schaal en gewicht.* Verder nog het ledikant in de kamer met 'zijn behangsel'. Inclusief hof en boomgaard had de aanstede een oppervlakte van zeven loopse. De situering was nu:

oost: *de vroente*, waarmee de gemeynt of het Laar bedoeld werd.
zuid: Cornelis van Gool west: Peter van Loon noord: Joseph Bayens

De gronden bij de hoeve besloegen samen 20 loopsen: *Hoge Acker, 't Ellaer, Evers Ackerke in 't Alsen, Lange Acker, Nieuw Erf aan de Bekerdijk, Weygeschot* en daarbij gelegen de *Klotenbempt int Latbroeck*. In 1759 werd hij in het Verpondingsboek voor belasting aangeslagen: f 13-9-4. In 1768 was dat f 17-2-8 en in 1783 f 14-5-4. Verder moest hij ook nog f 300,- betalen aan zijn hierboven vermelde zwager Filibert Cauwenberg die in Baarschot behalve de nieuwe brouwerij nog een andere boerderij met gronden verwierf. Op 6 maart 1760 verklaarde Nicolaas dat *ten sijne huysen nu zeedert jaeren het raethuys gehouden is!*

Tumult op straat voor het Pannenhuis

Driek (Hendrik) Maas was op bezoek op het Pannenhuis van Nicolaes van Winteroy. Op zaterdag 20 maart 1762 werd hij met veel ophef geroepen door Jennemarie Janssens, huisvrouw van Wouter van de Nieuwenhuysen wonend op het *Lurinxend*. Vloekend en tierend stond ze voor het Pannenhuis. Jennemarie en Hendrik bleken een affaire met elkaar gehad te hebben. Later had men haar met getrokken mes in de kamer van het huis van Maas zien lopen. Nadat ze alle ruiten had ingeslagen met het been van een paard had ze een gedeelte van zijn kleren aan stukken gesneden: *camisool en rok*. Ze dreigde heel het *Lurinxend* in brand te steken. En daar hoorde zeker het huis van Cornelis Moonen bij. Zij werd echter uit Diessen verbannen nadat zij haar te vroeg geboren kindje op het kerkhof in Diessen wilde begraven. Zij was in de hei van dit onwettig kind bevallen vlakbij de herberg aan de Lange Gracht in Esbeek. Eerder werd Jennemarie echter *strengelyck gegeesselt* vanwege haar overspel. Enkele jaren eerder waren Jennemarie en Hendrik Maas nog ternauwernood aan een burengericht ontsnapt. Cornelis Moonen had een flink aantal jongelui opgetrommeld om die twee eens een lesje te leren. Angstig zat Jennemarie bij Hendrik in huis toen haar man Wouter de deur begon te forceren. Ze werden geholpen door de jeugd die een 'weesboom' hadden aangesleept. Normaal werd hier het hooi mee op de kar vastgehouden, maar nu was het een geducht aanvalswapen. Men was vast van plan om de overspeligen te straffen, door ze samen met een dik touw voor de ploeg te spannen. Uiteindelijk zwichtte men toch voor 'het officiële gezag' en droop men af. Het was zondag 15 oktober 1759. Diezelfde dag nog hielden de Diessense schepenen Lambert de Visscher en Peter van Loon 'oculaire inspectie' bij de woning van Hendrik Maas: *-eerstelijck bevonden de binnendeur aan de lincker zijde, zijnde de keukendeur, geheel tot spaander geslagen; -de agterdeur tegen de put over tot spaander geslagen.*

Enkele maanden eerder was het vlak daarbij ook al raak geweest. Op 20 mei van dat jaar liep Jan Cornelis van Gool 's morgens rond zeven uur door de Akkerweg om via het Laar naar de kerk (de schuurkerk aan het Laar) te gaan 'om de dienst te horen'. Hij werd vergezeld door Peter de Groot en Hendrik Hagen. Net voorbij het Pannenhuis werd hij *op des Heeren Straaten genaamt het Laer* door Martinus van der Meys, die ze al enige tijd had achtervolgd, aangesproken. Hij daagde ze met getrokken mes uit. Toen kwam zoon Francis van der Meys te paard aangereden. Met een mes met een wit heft in de hand sprong hij van zijn paard en stortte zich op Van Gool nadat hij nijdig zijn hoed had afgemept. Hij kon echter net vluchten en rende voor zijn leven naar de schuur van Joseph Bayens *tot aan de schutsboom van Diessen*. Hij werd echter achtervolgd en met een stok kon hij hen van zich afhouden. Doch vader Van der Meys viel hem pardoos van achteren aan en bracht hem een flinke messteek toe. Hij had zijn zoon bovendien nog toegeroepen: *Sis, loopt en steekt hem maar omver!* Aanleiding was een ruzie tussen Catharina van Gool en Petronel van der Meys. Jan van Gool zou tegen zijn zus Catharina gezegd hebben: *Slaat de duyvel voor haar bakkus!* En dat had zij prompt gedaan zodat het bloed eruit gutste.

11 kinderen Van Winteroy delen nalatenschap in 1789

Het huwelijk van Nicolaes van Winteroy en Maria Catharina Cauwenberg bracht elf kinderen voort, die op 22 april 1789 de nalatenschap deelden. De contante gelden zijn niet vermeld.

Hendrikus: Hij kreeg van de hoeve de kamer, schuur, schop, bakhuis, hof en aangslag. Verder nog de percelen: *Groot Veld, Hogen Acker, Kelderik, Masken te Rovers.*

Catharina: Zij huwde Philibert Cauwenberg: *Eversacker, Alsie Acker, Weygeschot.*

Albertus: Hij verwierf: *'t Latbroek, Nieuw Erf in de Voort.*

Jacobus: Hij kreeg van de hoeve: een kamer, keuken, opkamer, *kookkeukentje*, stallinge en brouwerij. Ten zuiden lag *den Akkerweg* en het pand heette in de wandeling 'het Pannenhuis'. Verder nog: *Langenacker, Looyenacker, Duns Bosch.*

Maria Anna: Zij kreeg twee percelen: *'t Heike, Veldeke in de Waterstraat.*

Eva: Ook zij kreeg twee percelen: *'t Steeken, Veldeke aan de Reit.*

Cornelis: Voor hem drie percelen: *Ellaar, Alsie Akkerken, Dooracker Wei.*

Johanna: Haar bezit werd: *Kruisbergh, Looyen Acker, Weygeschot.*

Johannes: Jan van Winteroy kreeg: *Ellaar Acker, Steenoventje.*

Tot slot waren er nog de twee dochters Maria Catharina en Maria Nicolaas. Deze gezusters (begijntjes) kregen alleen een geldsom en waren wonende in de hoofdstad Looven in Brabant. In feite werd de hoeve ongedeeld bewoond door de zonen Hendrikus en Jacobus. Deze Jacobus stierf op 17 maart 1800 en zijn deel (waaronder nog steeds de brouwerij) werd door jongste broer Johannes, *in qualiteit als executeur codicillair*, overgegeven aan tante Paulina Timmermans. Zij was de weduwe van Philibert Cauwenberg op de Baarschotse brouwerij. Op 8 maart 1800 verwierf zij aldus: *huis, stal, wagenhuis, turfschuur, brouwerij, hof en aangslag groot 7 loopse.* Op de hoeve rustten nog steeds een groot aantal rentes, zowel in geld als in natura. Aan de 'Huisarmen van Diessen', de 'H. Geest-Armen van Diessen' en aan de Diessense kerk. Op 19 juni 1800 kwam ook het gedeelte van Hendrikus onder de hamer. Het werd d.m.v. een advertentie in de 'Bossche Couranten' publiek gepresenteerd:

Publieke Verkoop op Maandag den 9 Juny 1800, 's namiddags ten 2 Uuren, te DIESSSEN, in het Pannenhuis: Een groote en wel beklante BIERBROUWERY met zyn toebehoortens en de HUIZINGE, bestaande in schoone Kamers, Keukens, Agterkeuken, twee Kelders, groote Stallingen voor Paarden en Hoorn-Vee, Schuur, Wagenhuis en Turf-Schuur, zeer bekend LOGEMENT, genaamd het Pannenhuis te DIESSSEN. Ook zal als dan veel ZAAI en WEILANDEN worden verkogt. Te bevragen by JOHANNES KOUWENBERGH te DIESSSEN, alwaar 8 dagen te vooren de Conditie kan gezien en geleezen worden.

Het pand werd door Johannes Kouwenbergh uit Baarschot t.b.v. zijn moeder Paulina Timmermans wed. Philibert Cauwenberg voor f 2800,- gekocht. Zo kwam de oude hoeve weer in één hand terecht en werd toegevoegd aan drie andere boerderijen. In een inventarisatie van de huurwaarde van de woning lezen we dat het Pannenhuis werd aangeslagen voor f 5-14-0. Dat was exact evenveel als de hoeve van Peter Wijten, de latere boerderij/herberg Klessens-Van Helvoirt.

Heel Diessen op de openbare veiling in 1800

De spulletjes van Jacobus werden meteen op 3 april na zijn dood door notaris M. Huysmans in het openbaar verkocht. Johannes Kouwenbergh was de executeur.

-eiserwerk	-haamer	-thee rektien	-twee roosters
-mand met ijserwerk	-hangel en lantare	-unster	-koffijmoolen
-tien vorken	-een osse juk	-een kroon	-een boterpot

-een pot met vet	-een gieter	-een gewigt steen	-een ton met zuurkool
-erten	-boonen	-smeervet	-een vat met klaver saar
-een zag	-een hak	-twee klief beitels	-een vlagzeis
-een riek	-een huijf	-theegoot	-een schoorsteenkleed
-vijf geleye borden	-thee blaasje	-thee rekje	-sla schootel
-een bel	-gordeijnen	-een spiegel	-een room seev
-een schuimspaan	-twee conforen	-twee lampen	-een copere teemst
-een vijsel	-een copere sopepel	-een tinne inktkoker	-vier geleye borden
-een melkkan	-een ijsere rooster	-twee gordeynen	-twee copere koeyketels
-een deken	-een kaffe bed	-twee kussens	-bed met hoofpeluw
-een deeken	-waterpot	-lepels en borden	-porcelijne koffijpot
-tenne kandelaars	-zes borden	-drie schootels	-copere koffiekotel (2x)
-ijzere ketel	-drie stoelen (4x)	-een armstoel	-een strooykorf en meel
-twee zakken	-vier vat zomerzaat	-zestien pond spek	-een ham van 21 pond
-twee paar schoenen	-een schransloper	-broek en kamisool	-een ham van 11 pond
-een paar leersen	-twee hemrokken	-een paar kousen (8x)	-een rok en borstrok
-eenen rok	-eenen hoed (2x)	-een zeyde das	-een scheermes
-twee mutsen	-twee hemden (4x)	-een paar lakens	-twee oorfluwijzers
-twee servetten (10x)	-een tafellaken (4x)	-een stuk linne	-een uittrekkende tafel
-een tafeltien	-acht pond gaaren	-een tafel	-twee zilvere schoengespen
-een zakhorlogie	-twee broekgespen	-een catoene spreij	-een ledikant met behangsel
-een huishorlogie	-een rekje	-een cabinet	-een pers en kistje eronder
-zeis en zig	-een zeis	-vlegels en vorken	-snijbak en zeis
-een kafmolen	-een stik	-een karre	-een haverkist en mande
-een melktobbe	-swartbont vaarskalf	-swarten hengst	-swarten ruyn
-bruine hengst	-een haam (2x)	-een zaal (2x)	-een ligt (3x)
-een staartleer (2x)	-een onderhaam (2x)	-kussen en strengen	-voorzeel en ring
-een deken	-een vliegennet (2x)	-hagten (3x)	-een agterhaam
-een deksel (2x)	-het grootste varken	-een roskam	-een hont
-een eegt (2x)	-een ploeg (2x)	-swaare hoge karre	-hooge karre
-aartkarre	-brandhout	-berkenhout	-hooge karre zonder wielen
-boonstaken	-los strooy	-turf	-agt vat aardappelen (5x)
-schobstrooy (5x)	-kruiwagen	-eertreysen	-eertstaken in klijnen hof

Het voert hier te ver om alle prijzen en de namen van de Diessense kopers uit 1800 te vermelden. Het lijkt wel of heel Diessen naar het Pannenhuis was komen kijken. Maar alle meubele goederen werden aan de man gebracht, ook de dieren!

De inventaris van het Pannenhuis op 22 september 1843

Exact tien dagen nadat Johannes Kouwenbergh gestorven was, kwam de Eindhovense notaris Wilhelmus Huysmans op bezoek. Hij was op het Pannenhuis uitgenodigd door de Diessense landbouwer Norbert van Riel en de Beekse tapper Jan Verhoeven. Zij waren respectievelijk voogd en toeziend voogd over de twee minderjarige kinderen Anna en Paulina. 's Morgens om tien uur begon de notaris aan de boedelbeschrijving van alle roerende goederen op het Pannenhuis, waarbij hij m.b.t. de waarde bepaling van de goederen werd geassisteerd door de Beekse timmerman Gerardus Jansen.

op eene kamer op het Laar uitziende

een eiken houten kabinet	een komode
eenen bureau	een ledikant met behangsel
een veder bed hoofpeluw twee kussens	aarde kommetjes
een spreij	een wolle deken

een uithaaltafel met kleed
acht platen
pijpelade
vloermatten en bakje
twee presenteertrommeltjes
een blad
een vuurkonfoor

twaalf stoelen
thee en tabakskistje
zeven stoven en kniebankje
kamerveger
een tafelbel
een spiegel
een thee servies

in het kabinet

negentien paar bedlakens
een tafellaken en acht servetten
tien tafellakens
vijftien handoeken

achttien paar kussenslopen
een idem met vier idem
acht oneven servetten
kledingstukken en lijfstoebehoren dode

in een ingemaakte kast

glas en aardewerk
twee tinne kandelaars
snuiterbakje

een tinne waterpot
een broodbak en blaadje
twee snuiters

in een ingemaakte kast in de keuken

twee tinne schotels

porceleine schotels en aardewerk

in een kamerke op den tuin uitziende

een kast
een kleerkastje
een kopere ketel en vuurpot
kopere wijwatervat en schalen
thee stoof en kopere ketel
trommeltje en kleinere ornamenten
een vederbed met peluw en twee kussens
linnen
twaalf tafelmessen
zilveren schoen en broek gespen
acht zilveren lepels en vorken
twee wolle dekens
tafelmessen

een tafel
twee stoelen
twee kopere lampen en pannetje
koffijmolen en streijk ijzer
vuurkonfoor
het wasbakje en broodbak
bed en glasgordijnen
borden en kommen
twee platen, trommels en twee tafelmattjes
een mandje met zes zilveren lepeltjes
twee kurken met zilver beslag
twee tinne waterpotten
stalen vorken

in een kamertje op den tuin uitziende

een glazen kas
olij en azijn stel
mosterd pot en glaswerk
vier heilige kasjes
twee koper en een tinne kandelaar
een huishorlogie
zes plaatjes
vier kopere koffie keteltjes
glazen flesjes
thee of koffie gerief
een blaadje en waskom
schijmspaan, lepel, vuurkonfoor, kom van tin
een veder bed met toebehoren
vogel met kooi

aarden, borden, kommen en schotels
drie glazen karaften
een zwart thee servies
tinne waterfles en twee tinne lieters
tien paar glasgordijntjes
een spiegel
een kopere lamp
kopere kruik en vizelaar
rek met kopjes en schotteltjes
een bord met tinne lepels
een tafel
vijf stoelen
tinne peperbus, zoutvaten en matje
keukengerief, roompotten en kommetjes

in een keuken

een kopere ketel

een kleine kopere ketel

*een ijzere ketel
een doofpot
keukengerief*

*drie ijzere keteltjes
een haal en tang
een tinne schottel*

op de zolder

*twee kopere koeketels
korven met erwten
twee spinwielen en haspel
twee karkistjes
een tafel
een kagchel
leuning stoel
vier kopere deksels
zesien tinne borden
twee kussens
bonen en voorraad
wafelijzer, brandijzer
kantoorstoof*

*zift en rommel
vork en hak
kruikje en oud ijzer
twee kisten
een pers
wankorf, schepel, zout en schop
korven en rommel
zestien schottels
vijf ijzere spijlen en schutsel
twee wolle dekens, peluw en gordijnen
acht oude zakken
gieter
boekweit*

in de tuin

stokken bijen

planken en riet

in de stal

een hoogkar en een kruitwagen

een geit

in en bij de schop

*turf
hout
sparren en latten
waskuip
ashoop*

*drie eikebomen
voorraad hout
tuingereedschap
roetdeken
mist*

in de kelder

levensmiddelen

potten en flessen

De totale waarde van de inboedel van het Pannenhuis bedroeg f 901,80. Verder had de familie Kouwenbergh nog vele obligaties, schuldbekentenissen en vorderingen open staan bij o.a. de gemeente Besoyen, de kerk van Besoyen, de gemeente Moergestel en de gemeente Diessen.

Kinderen Jan Kouwenbergh verdelen 4 boerderijen en 90 kavels

Johannes Kouwenbergh was in zijn leven gehuwd geweest met Petronella Verhoeven. Zijn vrouw stierf ruim tien jaar eerder op 29 januari 1832. Jan zelf woonde nog tot 12 september 1843 in het Pannenhuis, toen ook hij kwam te overlijden. Hoewel hij tijdens zijn hele leven 'buiten beroep' geweest was, had hij in financieel opzicht toch erg goed geboerd. Uit dit huwelijk waren twee dochters geboren. Allereerst Maria Anna die getrouwd was met Willem Goossens, een zoon van de Baarschotse brouwer Antonie Goossens. Willem was landbouwer van beroep en raadslid in Diessen van 1852 tot aan zijn dood. Op St. Sebastiaandag in 1842 werd hij lid van het gilde. Op 20 januari 1849 werd Willem tot vaandrig gekozen. In 1853 werd hij met de volle meerderheid van stemmen hoofdman. Zijn hele leven woonde hij in de grote boerderij aan de oostkant van het Groot Laar, nu Laarstraat 14. Hij overleed op zaterdag 14 maart 1864. De jongste dochter heette Paulina en was nog slechts 16 jaar oud toen haar vader Jan stierf.

Op 18 maart 1845 regelde notaris W. Huysmans uit Eindhoven de erfelijke verdeling tussen Anna en Paulina Kouwenbergh. Na de dood van de moeder had de Moergestelse notaris Van

Kelckhoven overigens op 19 juni 1838 de goederen reeds onverdeeld op naam van de kinderen laten zetten. De onroerende goederen waren gewaardeerd door de Diessense 'ontvanger' Norbert Emanuel van Dijck en de twee Diessense landbouwers Jan van Gool en Peter de Laat. Men deponeerde dit bij de Oirschotse kantonrechter op 23 december 1844. De volgende verdeling van de onroerende goederen kwam tot stand.

Maria Anna Kouwenbergh gehuwd met Willem Goossens:

1. Boerderij aan het Goot Laar sectie A nr. 912, genaamd het *Groot of Nieuw Huis*. De waarde van de boerderij alleen bedroeg f 2815,-. Hierbij hoorden 24 percelen grond: erf, tuin, bouwland, weiland, schaarbos. Nu: Laarstraat 14. Het gezin zou hier blijven wonen.

2. Boerderij in Baarschot sectie B 262. De waarde van de boerderij bedroeg f 610,-. Hierbij hoorden 20 percelen grond: erf, bouwland, weiland, mastbos, schaarbos. De boerderij bleef voorlopig bewoond door de huurder Cornelis Pasmans. Later gingen hier Piet van Dorst en Miet van de Laar boeren.

De minderjarige Paulina Kouwenbergh kreeg de volgende twee boerderijen:

3. Boerderij aan het Groot Laar sectie C nr. 192, genaamd het *Pannenhuis*. Het werd omschreven als *eene huizinge, stallinge, schuur en verdere gebouwen en erf met alle de zich daarin bevindende bierbrouwersgereedschappen*. De waarde bedroeg: f 2200,-. Bij de hoeve hoorden de volgende percelen grond:

-tuin	C 191	-bouwland	C 190	-bouwland	C 212
-bouwland	C 389	-bouwland	C 171	-bouwland	C 161
-bouwland	C 199	-bouwland	C 118	-weiland	B 186
-een uitweg	B 187	-weiland	B 188	-weiland	A 884
-weiland	A 963	-weiland	A 977	-bouwland	A 1009
-weiland	A 1030	-weiland	A 1034	-moeras	A 1101
-hooiland	A1102	-weiland	A 1031		

Het bouwland aan huis gelegen was f 934,- waard, het moeras f 15,- en de uitweg had een waarde van f 2,-.

4. Boerderij in Baarschot sectie B nr. 251. De waarde van deze boerderij in de bocht van de Baarschotsestraat bedroeg f 956,-. Hierbij hoorden 18 percelen grond: schuur, erf en tuin, weiland, bouwland, mastbos, schaarbos en opgaande bomen. Michiel de Weijs was en bleef hier de huurder. Het was de boerderij waar later Van Gestel en Van Hamont woonden. In beide Baarschotse boerderijen van de familie Kouwenbergh was sedert geruime tijd een herberg ingericht. Voorlopig bleven Maria en Paulina nog onverdeeld gronden behouden in: twee broekvelden in Westelbeers, een perceel hakhout, heide en opgaande bomen op Dun en twee percelen dennenbos aan de Lange Gracht. Deze laatste drie percelen lagen in Esbeek. Tot slot behield men samen in Oirschot een perceel bouw- en weiland *waarop vroeger een huis gestaan heeft*. De obligatie ter waarde van f 59.667,56 mochten de zussen ook nog eerlijk delen.

Geldropse fabrikant huwt Paulina Kouwenbergh in 1847

Paulina Kouwenbergh was op 10 maart 1827 op het Pannenhuis geboren. Reeds op 1 oktober 1847 trouwde zij in Geldrop met Wilhelmus van den Heuvel die op 5 december 1854 aldaar het levenslicht zag. Hij was een zoon van Adriaan van den Heuvel en Maria Eijcken uit Hamont (B.). Hij was in 1820 op de plaats van de oude middeleeuwse Geldropse watermolen in de Kleine Dommel een fabriek van wollen stoffen gestart. Zijn zoon zette de fabriek voort onder de naam 'W. van den Heuvel & Zn.'. In 1865 werd er een stoommachine geïnstalleerd en de naam werd in 1911 veranderd in 'NV Wollenstoffenfabriek v/h A. van den Heuvel & Zoon'. In 1980 werd het bedrijf opgeheven en nu is er het Weverijmuseum Geldrop in gevestigd.

Diessense Paulina en Willem van den Heuvel uit Geldrop kregen tien kinderen, die allen deelden in de nalatenschap op 13 februari 1895. Moeder Paulina was reeds op 23 mei 1888 in Geldrop overleden, nadat op 12 juni 1886 bij notaris Verberne te Dussen het testament was opgemaakt. De volgende kinderen zijn wellicht menigmaal op bezoek geweest op het Pannenhuis:

1. Adrianus Josephus Leonardus van den Heuvel
2. Vincentius Adrianus Maria van den Heuvel, fabrikant te Geldrop;
3. Petrus Cornelius Maria van den Heuvel, fabrikant te Geldrop;
4. Johannes Josephus Mathias Maria van den Heuvel, fabrikant te Geldrop;
5. Johannes Alphonsus Maria van den Heuvel, secretaris van het Bisdom 's Hertogenbosch;
6. Philibertus Maria van den Heuvel, directeur van het Seminarie in Haaren;
7. Johanna Maria van den Heuvel gehuwd met Josephus Bolsius, bierbouwer te Geldrop;
8. Catharina Maria van den Heuvel gehuwd met Johannes Bluijssen, fabrikant te Asten;
9. Maria Anna Brigida van den Heuvel, ongehuwd te Geldrop;
10. Lucia Anna Catharina van den Heuvel, ongehuwd wonende te Geldrop.

De onder 2 genoemde Vincentius was de grondlegger van de Centrale Boerenleenbank te Eindhoven. Hij had 12 jaar zitting in de Tweede Kamer en was daarna lid van het college van Gedeputeerde Staen van Noord-Brabant. De Geldropse-Diessense familie liet een enorm vermogen achter, verdeeld in 10 loten:

-fabrieksgebouwen met inventaris te Geldrop;

-voorraad goederen en grondstoffen;

-vier boerderijen met gronden te Geldrop;

-vier woonhuizen met erven te Geldrop;

-Pannenhuis met gronden te Diessen (gedeelte 10^e lot). Het Pannenhuis werd omschreven als: *dertien hectaren zes en veertig aren vier en vijftig centiaren huis, schuur, erf, tuin, bouwland, weiland, hooiland en opgaande bomen gelegen te Diessen kadaster sectie A nummers 884, 963, 977, 1009, 1006, 1030, 1034, 1101, 1102 en 1031 en sectie B nummers 186, 187, 188 en 617 en sectie C nummers 190, 212, 389, 171, 118, 1627, 1629, 1632, 1633, 1634 en 1635*. De totale waarde werd toen geschat op f 9860,-. Elk kind van het gezin kreeg zijn deel van de helft van de goederen ter waarde van f 14.079,55. Het totale vermogen bedroeg f 281.591,-. Vader Willem behield de helft: f 140.795,50.

Familie Vingerhoets reeds pachter sinds 1830

Zoon Petrus kreeg het tiende lot en dus vielen hem het Pannenhuis te Diessen en een boerderij in Geldrop ten deel. Deze fabrikant Petrus bleef in Geldrop wonen en kreeg drie kinderen: Wilhelmus, Theodorus en Maria.

Reeds rond 1830 was Joseph Vingerhoets uit Hilvarenbeek pachter op het Pannenhuis. Deze 51 jarige boer was getrouwd met de 43 jarige Diessense Johanna van Rooy. In Beek hadden ze reeds drie kinderen gekregen: Petronella (20), Johanna (14) en Jan (8 jaar). Tot 1838 woonden er ook nog Albertus en Jacoba Kouwenbergh met twee meiden en een knecht. Het adres van het Pannenhuis was toen Laar A 16. Ruim een jaar later verbleven er weer twee gezinnen in het Pannenhuis. Dochter Petronella Vingerhoets was inmiddels op 28 november 1839 gehuwd met de 23 jarige Martinus Verhees uit Hoogeloon. Het gezin van Jan Vingerhoets met twee kinderen woonde er ook.

Volgens het Bevolkingsregister van 1869 woonde toen zoon Jan Vingerhoets in het Pannenhuis dat het adres Laar 36 had. Zijn vrouw Petronella Nooijens, in Diessen geboren op 30 november 1835, kwam op 11 januari 1888 te overlijden. Zij kregen de volgende kinderen:

1. Josephus, geboren op 11 januari 1864, schoolmeester, reeds op 11 januari 1885 overleden;
2. Adrianus, geboren op 6 december 1866;
3. Maria, geboren op 14 november 1868, wordt ook leerkracht op school;

4. Johanna, geboren op 13 maart 1870;
5. Jan Cornelis geboren op 13 februari 1873.

Dan zijn er nog de knechten Hendrik de Kort, Willibrordus Broekmans, Johannes Bruurs en de meiden Petronella de Kort en Maria Goossens. Zij het uiteraard niet allen tegelijk.

Jan Vingerhoets wordt eigenaar in 1912

Op 10 juni 1912 verscheen de fabrikant met zijn minderjarige kinderen voor de Geldropse notaris Antonius Mertens en verklaarde het Pannenhuis verkocht te hebben aan Johannes Cornelis Vingerhoets. In naam van Vingerhoets verscheen de Geldropse klerk Cornelis Passenier als 'mondeling gemachtigde' de koop te aanvaarden voor het bedrag van f 8400,-. De gronden werden toen o.a. genoemd:

sektie A: *het Laar, Lange Akkers, Koppstraat, Lage Haghorst;*

sektie B: *Kleine Brugskens;*

sektie C: *Alsie, den Heuvel, het Elders.*

Jan Vingerhoets was getrouwd met Johanna (Janske) Clasina van Laarhoven, geboren op 25 november 1878 in Moergestel. Jan was gedurende zijn leven 35 jaar raadslid en 8 jaar wethouder van de gemeente Diessen. Jan overleed op 30 mei 1942. Het Pannenhuis had inmiddels als adres gekregen het nummer A 71. Ze hadden daar acht kinderen gekregen:

1. Petronella Adriana Vingerhoets (25-2-1907) x Johannes Arnoldus Verhoeven (22-5-1900);
2. Adrianus Cornelis Vingerhoets (6-7-1908);
3. Johannes Josephus Vingerhoets (15-11-1909);
4. Antonia Maria Vingerhoets (2-12-1912) x Wilhelmus Josephus Reyrink (21-7-1908);
5. Maria Cornelia Vingerhoets (1-9-1913);
6. Cornelia Josephina Vingerhoets (14-3-1916) x Henricus Arnoldus van Dal (18-7-1915);
7. Joanna Antonia Vingerhoets (10-10-1918) x Johannes Petrus Schellekens (7-7-1914);
8. Josephus Antonia Vingerhoets (23-2-1922) x Maria Adriana van Oort (29-3-1923).

Zij verklaarden in onverdeelde eigendom drie boerderijen te bezitten, twee in Diessen (Laar A 71 en Hoekje A 9) en een op de Biest (C 16). Op 12 mei 1949 werd de nalatenschap verdeeld. Adrianus kreeg de boerderij op de Biest, waarvan ook gronden onder Moergestel lagen. Joannes werd eigenaar van de boerderij in het Diessens Hoekje. Jongste zoon Josephus bleef op het Pannenhuis wonen: *boerderij Laar 71 bestaande uit huis, stal, schuur, bouwland en weiland sektie C nr. 240*. Verder een gedeelte van C 2399 en 1635. De percelen C 389 en 2499, B 1668, 1669, D 164, 166 en een gedeelte van D 178. In Beek had hij nog het oostelijk gedeelte in sektie K nr. 56. De totale grootte was 10-70-12 ha. en de waarde van de complete hoeve bedroeg f 17.750,-. Aan de andere kinderen werd een verrekend bedrag en een aantal percelen grond toebedeeld door notaris Henri Victor Pollen.

Pieter Ramakers verzet veel werk in het Pannenhuis sinds 1977

Op 31 maart 1977 verscheen Sjef Vingerhoets, de vierde generatie die op het Pannenhuis boerde, met zijn vrouw voor de Beekse notaris Henricus Murray om de oude hoeve te verkopen aan Pieter Ramakers die gehuwd was met Yda Johanna Koopman. De verkoopleider Pieter Jacobus Ramakers was op 4 februari in Leiden geboren. Nu wilden zij Tobias Asserlaan 100 in Berkel-Enschot verruilen voor Julianastraat 29 te Diessen. Het pand, dat reeds op de monumentenlijst stond, werd omschreven als *boerderij met ingebouwde stalling, alsmede varkensstalling, bakhuis, erf, tuin en weiland gelegen te Diessen uitmakende een ter plaatse afgepaald en aangeduid gedeelte van het perceel sektie C nummer 3012, groot ongeveer 32 aren*. Jan Jessurun, hoofddirecteur van de Rijksdienst voor Monumentenzorg, tekende namens de Minister van Cultuur Recreatie en Maatschappelijk Werk. Pieter telde exact f 235.000,- voor het pand neer en op 1 april 1977 kon hij het Pannenhuis betrekken.

Laten we nu de koper zelf aan het woord: “Het pand viel al sinds december 1967 onder Monumentenzorg, waaraan alle bouwkundige aanpassingen eerst ter goedkeuring moesten worden voorgelegd. We trokken architect Drijvers aan, geen onbekende in monumentenland, die een plan maakte voor het exterieur. De uitvoering daarvan lag in handen van aannemer Nico de Bont. Het dak viel daarbuiten want dat was al in 1969 aangepakt door de vorige bewoners. In 1973 was de achtergevel ook al vernieuwd omdat deze was ingestort. Met de eerste restauratie door de familie werden de ramen, kozijnen en deuren in voor- en achtergevel met gevoel voor het oorspronkelijke vernieuwd. Binnen werden de eerste noodzakelijke voorzieningen aangebracht om er met het gezin te kunnen wonen zoals een badkamer en een keuken. Op de zolder werden enkele slaapkamers gemaakt. Kosten van de uitvoering van de eerste fase waren f 190.000,- bijna evenveel als de aankoopprijs van het pand.

Mocht men denken dat subsidies voor het opscheppen lagen, dan bewijst de gemeente Diessen het tegendeel. Zij schreven als antwoord op de subsidie aanvraag dat, als er middelen vrij zouden komen, er f 10.200,- subsidie zou worden toegekend voor de restauratie. Uiteindelijk werd er in 1985 het luttele bedrag van f 8.160,- uitbetaald. Het interieur van de hoeve heeft de familie zelf, stukje bij beetje ter hand genomen. Om ideeën op te doen bezochten we diverse oude panden; originele tekeningen of beschrijvingen hadden we immers niet. De oorspronkelijke plavuizen vonden we overigens terug bij een handelaar in bouwmaterialen”.

Nu nog uitzicht op het oude Laar

Centraal in het woongedeelte ligt de gigantische schoorsteen, waaronder drie enorme schouwen rusten: in de beide kamers achter de voorgevel en één in de daarachter liggende keuken. Dan vertelt Pieter verder over de tweede fase van de restauratie: “Dit betrof vooral de aanpak van de inwendige stal in 1990. Omdat deze al erg was veranderd en daardoor niet meer origineel was, kon de architect Pierre van de Geld er een eigentijds/modern plan op loslaten. Het werd een wintertuin met veel glas, waarbij de contouren van de oorspronkelijke bouw zichtbaar bleven. Ook Monumentenzorg ging hiermee akkoord. In 1998 werd ook de keuken in dezelfde stijl gemoderniseerd. Gekozen werd om het plafond open te maken tot aan het dak, waardoor licht en ruimte werden verkregen”.

De laatste fase betreft de stal achter de boerderij. Op deze plaats stond voorheen een Vlaamse schuur met karschop, die in 1963 werden vervangen door een dichtgeplankte veldschuur met golfplaten. De architect heeft een plan gemaakt om hier een passend bijgebouw neer te zetten, maar door allerlei voorwaarden door de gemeente gesteld is hiervan afgezien. Het bestemmingsplan moest gewijzigd worden en er zou zelfs een archeologisch bodemonderzoek verricht moeten worden. Pieter heeft nu besloten om alleen het dak te vervangen. Toen de Rabobank ongeveer twintig jaar geleden extra ruimte nodig had voor een uitbreiding, heeft de familie Ramakers daar een stukje grond voor verkocht. Afgelopen jaar is er echter aan de voorzijde toch weer een perceel grond bijgekomen met de verkoop van het bankgebouw. De bedoeling is dat dit stuk, wat eerst de voortuin van de bank was, weer toegevoegd wordt aan het erf van de boerderij.

Om Diessen meer aanzicht en het Pannenhuis meer uitzicht te geven, zou het inzicht moeten ontstaan om ook de hele authentieke voorpoting vrij te maken door o.a. het oude bankgebouw te ruimen. Maar zal menig onwetende Diessenaar dan niet op zijn achterste poten gaan staan?

Eigenaren van het Pannenhuis 1658-2008

1658-1695	Hendrik Sweens	x	Geertruyt Cools (Cole)
-----------	----------------	---	------------------------

1695-1727	Johan Moonen	x	Catharina Sweens
1727-1750	Albert Cauwenberg	x	Catharina Beersmans
1750-1789	Nicolaes van Winteroy	x	Maria Cauwenberg
1789-1800	Hendrikus en Jacobus van Winteroy		
1800-1843	Johannes Kouwenbergh	x	Petronella Verhoeven
1843-1886	Paulina Kouwenbergh	x	Wilhelmus van den Heuvel
1886-1912	Petrus van den Heuvel		
1912-1942	Jan Vingerhoets	x	Johanna van Laarhoven
1942-1977	Sjef Vingerhoets	x	Maria van Oort
1977-heden	Pieter Ramaker	x	Yda Koopman